

GHIDUL INTEGRITĂȚII MEDICALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Combaterea Corupției prin Aplicarea Legii și Prevenire (CLEP)

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

GHIDUL INTEGRITĂȚII MEDICALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Combaterea Corupției prin Aplicarea Legii și Prevenire (CLEP)

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Proiectul Combaterea corupției prin aplicarea legii și prevenire (CLEP) are drept scop îmbunătățirea cadrului anti-corupție în Republica Moldova în conformitate cu convențiile Consiliului Europei și alte tratate internaționale. Bazându-se pe experiența Consiliului Europei în lupta cu corupția, spălarea banilor și finanțarea terorismului, CLEP oferă asistență tehnică pentru sprijinirea reformelor și a funcționării instituțiilor relevante.

CLEP este un proiect comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei, implementat de către Consiliul Europei.

Ediție în limba română

Publicat de către Consiliul Europei,
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int

© Consiliul Europei, mai 2019

Machetare copertă și text:
Tipografia Centrală, Chișinău
Imprinat de Tipografia Centrală,
Chișinău
Număr de exemplare: 500 unități

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei publicații nu poate fi tradusă, reprodusă sau transmisă, în orice formă sau prin orice mijloace, electronice (CD-Rom, Internet etc.) sau mecanice, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau orice sistem de stocare sau extragere a informațiilor, fără permisiunea prealabilă în scris a Directoratului pentru Comunicare (F-67075 Strasbourg Cedex sau publishing@coe.int)

Această lucrare a fost elaborată cu asistența financiară a Uniunii Europene și a Consiliului Europei.

Opiniile exprimate în această lucrare aparțin autorilor și în niciun fel nu reflectă opinia oficială a Uniunii Europene și/sau a Consiliului Europei.

Pentru informații mai detaliate privind conținutul acestei lucrări, vă rugăm să contactați:

Subdiviziunea pentru Crime Economice
și Cooperare

Departamentul Acțiuni împotriva Crimelor

Directoratul General pentru
Drepturile Omului și Supremația Legii,
Consiliul Europei

E-mail: contact.econcrime@coe.int
Internet : www.coe.int/corruption

CUPRINS

1. INTRODUCERE	8
1.1. Precizări terminologice referitoare la „deontologie”, „etică” și „integritate”	10
1.2. Semnificația noțiunilor utilizate în Ghid	11
1.3. Climatul de integritate al instituției medicale	13
2. ANGAJAREA PE BAZĂ DE INTEGRITATE PROFESIONALĂ A LUCRĂTORILOR MEDICALI	15
2.1. Condiții de participare la concurs a personalului medical și a conducătorilor IMSP	16
2.2. Cazierul privind integritatea profesională	19
2.3. Certificatul de integritate	21
2.4. Cazierul judiciar care cuprinde informația despre privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții	22
3. INCOMPATIBILITĂȚILE ÎN EXERCITAREA ACTIVITĂȚII MEDICALE ȘI FARMACEUTICE	23
4. RESTRICȚIILE ȘI INTERDICȚIILE ÎN EXERCITAREA ACTIVITĂȚII MEDICALE ȘI FARMACEUTICE	26
5. INFLUENȚELE NECORESPUNZĂTOARE	29
6. FAVORITISMUL	32
7. CADOURILE	34
8. REACȚIA LA MANIFESTĂRI DE CORUPȚIE	38
8.1. Denunțarea obligatorie a corupției ca martor	38
8.2. Denunțarea facultativă a corupției ca avertizor de integritate	40
8.3. Înregistrarea avertizării de integritate	41
8.4. Protecția avertizorilor de integritate	45

9. INTOLERANȚA FAȚĂ DE INCIDENȚELE DE INTEGRITATE	48
10. ETICA ȘI DEONTOLOGIA MEDICALĂ	50
10.1. Autoritatea și prestigiul profesiei de medic și farmacist	51
10.2. Cerințe de integritate specifice lucrătorului medical	51
10.3. Cerințe deontologice în raport cu pacienții	52
10.4. Cerințe deontologice în raport cu instituția medicală și colegii	59
10.5. Eroarea medicală/Malpraxis	61
10.6. Menținerea competenței profesionale	61
11. ACCESUL LA INFORMAȚII DE INTERES PUBLIC	63
12. STANDARDE SUPPLEMENTARE PENTRU CONDUCĂTORII INSTITUȚIILOR MEDICO-SANITARE PUBLICE	66
12.1. Avera și interesele personale	67
12.2. Conflictele de interese	71
12.3. Limitarea publicității (reclamei)	77
12.4. Transparența procesului decizional	78
12.5. Gestionarea resurselor financiare și materiale ale IMSP	80
12.6. Restricțiile post-angajare ale conducătorilor IMSP (pantufrajul)	83
13. COMITETELE DE ETICĂ ÎN CADRUL INSTITUȚIILOR MEDICO-SANITARE PUBLICE	85
13.1. Constituirea comitetelor de etică și obligațiile conducerii IMSP	85
13.2. Rolul comitetelor de etică	87
13.3. Constatarea încălcărilor deontologice și formularea recomandărilor	88
BIBLIOGRAFIE	89
LISTA ANEXELOR	91

Anexe:

- ▶ **Anexa 1:** Formular de solicitare a cazierului de integritate profesională
- ▶ **Anexa 2:** Formular de solicitare a certificatului de integritate
- ▶ **Anexa 3:** Formular de denunțare a influențelor necorespunzătoare
- ▶ **Anexa 4:** Formular de declarare a cadourilor admisibile și inadmisibile
- ▶ **Anexa 5:** Registrele de evidență a cadourilor admisibile și inadmisibile
- ▶ **Anexa 6:** Formular de denunțare a unui act de corupție
- ▶ **Anexa 7:** Formular de dezvăluire internă și externă a practicii ilegale
- ▶ **Anexa 8:** Registrul dezvăluirii practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate
- ▶ **Anexa 9:** Formular de declarare a conflictului de interese real
- ▶ **Anexa 10:** Registrul declarațiilor privind conflictele de interese
- ▶ **Anexa 11:** Formular de declarare a averii și intereselor personale
- ▶ **Anexa 12:** Recipisă electronică de confirmare a acceptării declarației de avere și interese personale

Abrevieri:

IMSP	Instituție Medico-Sanitară Publică
RM	Republica Moldova
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
ANI	Autoritatea Națională de Integritate
CNA	Centrul Național Anticorupție
Legea ocrotirii sănătății	Legea ocrotirii sănătății, nr.411 din 28.03.1995
Legea profesiei de medic	Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic, nr.264 din 27.10.2005
Codul deontologiei medicale	Hotărârea Guvernului nr.192 din 24.03.2017 cu privire la aprobarea Codului deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului
SNIA 2017-2020	Strategia Națională de Integritate și Anticorupție 2017-2020, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.56 din 30.03.2017
Legea integrității	Legea integrității, nr.82 din 25.05.2017
Legea evaluării integrității	Legea privind evaluarea integrității instituționale, nr.325 din 23.12.2013
Legea avertizorilor de integritate	Legea privind avertizorii de integritate, nr.122 din 12.07.2018
Legea declarării averilor și intereselor personale	Legea privind declararea averii și a intereselor personale, nr.133 din 17.06.2016
Legea ANI	Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, nr.132 din 17.06.2016

1. INTRODUCERE

Strategia Națională de Integritate și Anticorupție 2017-2020 (SNIA 2017-2020), aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.56 din 30.03.2017, constată că sectorul public este măcinat, în întregime, de corupția sistemică. Printre cauzele acestei stări de fapt, între altele, se menționează: încălcarea legislației privind achizițiile publice, deturnarea scopului parteneriatelor public-private, tolerarea lipsei de integritate a reprezentanților instituțiilor publice și impunitatea agenților publici. În plus, SNIA 2017-2020 se referă la sănătate ca fiind printre domeniile sectorului public vulnerabile la corupție. Astfel, SNIA 2017-2020 include sectorul ocrotirii sănătății în abordarea sa planificată de prevenire sectorială a corupției. Îmbunătățirea percepției și/sau a experienței cetățenilor și a oamenilor de afaceri privind corupția din sectorul ocrotirii sănătății sunt incluse ca indicatori de rezultat.

În 2018, a fost lansat primul studiu de evaluare a impactului SNIA 2017-2020, care urmărește, în principal, stabilirea indicatorilor inițiali de referință, inclusiv în sectorul sănătății. Astfel, potrivit sondajului, părerea a 92% din populație și a oamenilor de afaceri este că un medic care solicită mită pentru asistență medicală nu respectă dreptul pacientului la asistență medicală¹. Un total de 56% din populație și 44% dintre oamenii de afaceri descriu instituțiile medicale ca fiind foarte corupte². În ciuda părerii că instituțiile medicale sunt foarte corupte, 47% din populație crede că mituirea unui medic pentru a obține o îngrijire mai bună a fost dintotdeauna un lucru acceptabil – indicând o toleranță mai înaltă la acordarea de mită în comparație cu alte categorii³. 16% din populație recunosc că au plătit mită în ultimele 12 luni în instituțiile medicale⁴. Pe

¹ UNDD, CIVIS, Chișinău, 2018, "Studiu de evaluare a impactului Strategiei naționale de integritate și anticorupție – Moldova 2017", pag. 34, Figura 2, accesat în octombrie 2018;

² Ibidem, pag. 41, Figura 10.3;

³ Ibidem, pag. 42, Figura 15;

⁴ Ibidem, pag. 50, Figura 23;

de altă parte, dintre cei care au refuzat să mituiască personalul medical în ultimele 12 luni, 14% au mărturisit că ei sau un membru al familiei nu a primit îngrijirea necesară, din care cauză starea lor sau a membrului de familie s-a înrăutățit⁵.

SNIA 2017-2020 prevede ca toate instituțiile publice, inclusiv cele medicale, să fie monitorizate riguros cu privire la stabilirea unui climat de integritate instituțională, conform prevederilor recent adoptatei Legi nr.82 din 25.05.2017 a integrității (Legea integrității).

Structura Ghidului urmează logica descrisă în Legea integrității, în partea ce se referă la cultivarea climatului de integritate instituțională în cadrul entităților publice⁶, abordând pe rând fiecare dintre măsurile de asigurare a integrității.

Pornind de la cazuri reale, descrise în sentințele din anii precedenți ce vizează atragerea la răspundere penală a medicilor și a șefilor de instituții medico-sanitare publice (IMSP), în Ghid au fost incluse exemple de comportament ce ilustrează, în condițiile specifice ale Republicii Moldova (RM), nerespectarea diferitor cerințe de integritate în activitatea cotidiană a personalului medical. În acest sens, nu este suficientă soluția finală de condamnare sau achitare a inculpaților. Or, nu toate încălcările legislației în domeniul integrității sunt de natură penală. Totuși, neluarea de către medici a măsurilor de precauție prevăzute de legislația menită să prevină actele de corupție de multe ori duc direct la atragerea lor în săvârșirea unor asemenea acte.

Pentru a ajuta medicii să se protejeze în situații în care integritatea lor profesională poate fi pusă la dubiu, iar odată cu ea – reputația profesiei de medic –, Ghidul cuprinde un șir de anexe cu modele de acte, utilizarea cărora va simplifica procesul de conformare la cerințele de integritate ce le sunt aplicabile.

⁵ Ibidem, pag. 54, Figura 29;

⁶ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.10-24, accesată în noiembrie 2018;

1.1. Precizări terminologice referitoare la „deontologie”, „etică” și „integritate”

Noțiunea *integru* provine din latinescul „integer” (în franceză – „intègre”), ceea ce înseamnă cinstit, onest, incoruptibil⁷. Noțiunea de „integritate profesională”⁸ este calitatea de a fi cinstit, onest și incoruptibil în exercitarea profesiei.

De multe ori, noțiunile *integritate* și *etică* sunt confundate și se utilizează ca sinonime. Aceste concepte, însă, diferă. Noțiunea de *etică* provine din grecescul „ethos” (în latină – „ethicus”, în franceză „éthique”) și presupune un ansamblu de norme în raport cu care un grup uman își reglează comportamentul pentru a deosebi ce este legitim și acceptabil în realizarea scopurilor. Așa fiind, noțiunea de *integritate profesională* este mai largă decât cea de *etică*, iar conceptul de *etică* se include în conceptul de *integritate profesională*.

Noțiunea de *deontologie* desemnează acea parte a eticii care studiază normele și obligațiile specifice unei activități profesionale, totalitatea normelor de conduită și obligațiilor etice ale unei profesii (mai ales a celei medicale)⁹. În acest context, *etica* este o noțiune mai largă decât *deontologia*. Totodată, dacă se fac precizările cu privire la grupul profesional la care se atribuie – *etică medicală* și *deontologie medicală* –, aceste două noțiuni, practic, se suprapun.

De-a lungul anilor, anumite norme de etică/deontologie ale lucrătorilor medicali au fost reglementate prin Legea ocrotirii sănătății, nr. 411 din 28.03.1995 (Legea ocrotirii sănătății), Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic, nr. 264 din 27.10.2005¹⁰ (Legea profesiei de medic), Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017 cu privire la aprobarea Codului deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului (Codul deontologiei medicale).

⁷ Dicționarul explicativ al limbii române, ediția 2009 (tradus în engleză);

⁸ Republica Moldova, *Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013*, accesată în noiembrie 2018;

⁹ Dicționarul explicativ al limbii române, ediția 2009;

¹⁰ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005*, accesată în noiembrie 2018;

Codul deontologiei medicale reglementează conduita, valorile și angajamentele morale fundamentale, în baza cărora se exercită profesiunea de lucrător medical pe teritoriul RM.

1.2. Semnificația noțiunilor utilizate în Ghid

Legea integrității a unificat standardele de integritate generale în sectorul public. În sensul acestei legi, Ghidul utilizează următoarele noțiuni¹¹:

Entitate publică – persoană juridică cu statut de:

- ▶ autoritate publică, autoritate centrală, autoritate publică centrală de specialitate, autoritate publică locală, precum și de structură organizațională de pe lângă sau din sfera de competență a acestora;
- ▶ autoritate, instituție, organ, organizație, oficiu sau agenție de stat, autonomă, independentă, de autoadministrare și/sau de reglementare;
- ▶ Curte Constituțională, instanță de judecată, procuratură;
- ▶ întreprindere de stat sau municipală, societate pe acțiuni în care statul deține pachetul majoritar de acțiuni.

Agent public – persoană încadrată într-o entitate publică și care exercită o funcție publică, o funcție publică cu statut special, o funcție de demnitate publică, este angajată în cabinetul persoanei cu funcție de demnitate publică sau **prestează servicii de interes public**, precum și alesul local;

Integritate instituțională a instituției medicale – integritatea profesională a tuturor lucrătorilor medicali, precum și a celorlalți agenți publici din cadrul instituției medicale, cultivată, controlată și consolidată de către administrație, precum și toleranța zero la incidentele de integritate admise de lucrătorii medicali și celelalte categorii de agenți publici;

Integritate profesională a lucrătorilor medicali – capacitatea de a desfășura activitatea profesională în mod etic, liber de influențe necorespunzătoare și manifestări de corupție, cu respectarea interesului public, a supremației Constituției și a legii;

¹¹ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.3 (după cum noțiunea de „agent public” include și categoria lucrătorilor medicali și farmaciștilor, definiția ce urmează a fost adaptată corespunzător), accesată în noiembrie 2018;

Influență necorespunzătoare – imixtiune în activitatea profesională a lucrătorului medical din partea terțelor persoane, manifestată prin presiuni, amenințări sau rugăminți, în vederea determinării acestuia să își desfășoare activitatea profesională într-un mod anumit, atunci când imixtiunea dată este ilegală și nu este însoțită de promisiunea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin (nu întrunește elementele unei infracțiuni);

Manifestări de corupție – actele de corupție și cele conexe lor, precum și faptele coruptibile¹²;

Incident de integritate – manifestare de corupție produsă în împrejurări profesionale reale, altă manifestare similară manifestării de corupție, produsă în cadrul unui test de integritate profesională;

Favoritism – sprijin acordat în exercițiul funcțiunii de către agentul public persoanelor fizice sau juridice la soluționarea problemelor acestora, indiferent de motive, care nu este prevăzut de actele normative și care nu întrunește elementele unui conflict de interese sau elementele unei infracțiuni;

*Plan de integritate*¹³ – planul intern aprobat de administrația instituției medicale în urma evaluării integrității instituționale, prin care climatul de integritate instituțională poate fi dezvoltat și consolidat în perioada de implementare;

Conducător al instituției medico-sanitare publice – șef sau șef adjunct al instituției medico-sanitare publice care, în temeiul legii, deține competența de a promova un climat de integritate.

¹² Noțiunea de „fapte coruptibile” a fost înlocuită de „fapte de comportament corupțional” anterior utilizată în legislație. Faptele coruptibile, actele de corupție și conexe se prevăd în Capitolul IV al Legii integrității;

¹³ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.36, accesată în noiembrie 2018;

1.3. Climatul de integritate al instituției medicale

În corespundere cu prevederile Legii integrității, climatul de integritate într-o entitate publică, inclusiv în instituțiile medicale, se cultivă prin realizarea de către lucrătorii medicali și conducătorii instituțiilor medicale a măsurilor de integritate valabile pentru tot sectorul public¹⁴. Codul deontologiei medicale prevede în pct.108 obligația conducătorilor instituțiilor medicale de a asigura în instituția subordonată un climat de integritate instituțională, prin aplicarea politicilor anticorupție naționale și sectoriale, precum și a cerințelor specifice de integritate profesională.

În cele ce urmează, Ghidul abordează pe rând toate măsurile generale de integritate aplicabile lucrătorilor medicali, după cum acestea sunt completate cu prevederi specifice ce le reglementează activitatea și cu derogările de rigoare:

- ▶ Angajarea pe bază de merit și integritate profesională a lucrătorilor medicali (Capitolul 2);
- ▶ Respectarea regimului juridic al incompatibilităților în exercitarea activității medicale (Capitolul 3);
- ▶ Respectarea regimului juridic al restricțiilor și interdicțiilor în exercitarea activității medicale (Capitolul 4);
- ▶ Neadmiterea, denunțarea și tratarea influențelor necorespunzătoare (Capitolul 5);
- ▶ Neadmiterea favoritismului (Capitolul 6);
- ▶ Respectarea regimului juridic al cadourilor (Capitolul 7);
- ▶ Neadmiterea, denunțarea manifestărilor de corupție și protecția avertizorilor de integritate (Capitolul 8);
- ▶ Intoleranța față de incidentele de integritate (Capitolul 9);
- ▶ Respectarea normelor de deontologie medicală (Capitolul 10);
- ▶ Asigurarea accesului la informații de interes public (Capitolul 11).

¹⁴ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.10, și *Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013*, art.5, ambele legi accesate în noiembrie 2018;

Ghidul separă măsurile suplimentare de integritate aplicabile doar conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice într-un capitol separat – Capitolul 12. În acest capitol sunt reflectate următoarele aspecte ale integrității:

- ▶ Declararea averilor și intereselor personale;
- ▶ Respectarea regimului juridic al conflictelor de interese;
- ▶ Limitările de publicitate (reclamă);
- ▶ Asigurarea transparenței în procesul decizional;
- ▶ Gestionarea transparentă și responsabilă a resurselor financiare și materiale ale instituțiilor medico-sanitare publice;
- ▶ Respectarea regimului de limitări post-angajare al foștilor conducători ai instituțiilor medico-sanitare publice (pantufrajul).

Rolul important în menținerea integrității instituționale atribuit comitetelor de etică în cadrul instituțiilor medico-sanitare publice este descris în Capitolul 13.

Nerealizarea măsurilor generale de integritate în sectorul public menționate, precum și a măsurilor prevăzute de legislația specială care reglementează activitatea medicală și farmaceutică, duc la compromiterea climatului de integritate a IMSP și a integrității în sectorul public. La rândul său, compromiterea climatului de integritate conduce la apariția manifestărilor de corupție, la afectarea interesului public, declanșează măsuri de control al integrității în sectorul public de către autoritățile anticorupție și atrage răspunderea disciplinară, indiferent de survenirea răspunderii contravenționale sau penale¹⁵.

Cerințele specifice de integritate profesională a lucrătorilor medicali adoptate prin acte departamentale de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS) sau administrația IMSP nu pot stabili derogări sau standarde de comportament mai puțin riguroase decât cele prevăzute de Legea integrității, dacă aceste excepții nu sunt stabilite de legile speciale privind activitatea medicală și farmaceutică¹⁶.

¹⁵ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.10 și *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct.116, accesate în noiembrie 2018;

¹⁶ Republica Moldova, *Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013*, art.5, accesată în noiembrie 2018;

2. ANGAJAREA PE BAZĂ DE INTEGRITATE PROFESIONALĂ A LUCRĂTORILOR MEDICALI

Potrivit Legii integrității, recrutarea și promovarea medicilor se efectuează prin concurs public, conform criteriilor transparente și obiective de selectare în bază de merit, calificare profesională, capacitate, competență și integritate profesională, fără a admite favorizarea intereselor private și a oricăror forme de discriminare pe motiv de sex, rasă, limbă, religie, opinii politice sau orice altă opinie, origine națională sau socială, altor forme de discriminare¹⁷.

Selectarea și numirea în funcția de lucrător medical sau conducător al IMSP se fac în conformitate cu prevederile legislației speciale, cu completările și excepțiile de rigoare, însă fără a aduce atingere obligației de respectare a criteriului de selectare în bază de integritate profesională¹⁸.

Întrunirea criteriului de integritate profesională urmează a fi verificată de către angajator prin solicitarea:

- ▶ certificatului de cazier privind integritatea profesională de la Centrul Național Anticorupție (CNA);
- ▶ informației privind stările de incompatibilitate nesoluționate, averile și interesele personale nejustificate și conflictele de interese sancționate (certificatul de integritate) de la Autoritatea Națională de Integritate (ANI).

La rândul său, candidatul este ținut să prezinte în lista documentelor depuse pentru participare în concurs a:

- ▶ cazierului judiciar care cuprinde informația despre privarea de dreptul de a ocupa funcții publice¹⁹.

¹⁷ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.11, accesată în noiembrie 2018;

¹⁸ Ibidem;

¹⁹ Ibidem;

În cele ce urmează, Ghidul nu urmărește să facă o trecere în revistă a procedurilor detaliate de angajare a lucrătorilor medicali, menite să asigure accesarea în funcție a celor mai potriviți și merituoși candidați. În schimb, Ghidul tratează următoarele aspecte fundamentale: condițiile de participare la concurs a personalului medical și conducătorilor IMSP (secțiunea 2.1), solicitarea cazierului de integritate profesională de la CNA (secțiunea 2.2), solicitarea certificatului de integritate de la ANI (secțiunea 2.3), precum și solicitarea cazierului judiciar care cuprinde informația despre privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții (secțiunea 2.4).

2.1. Condiții de participare la concurs a personalului medical și a conducătorilor IMSP

Condițiile specifice de angajare a **lucrătorilor medicali** sunt reglementate de Legea profesiei de medic și Ordinul MSMPS nr.139 PȘ3 din 15.10.2015 cu privire la aprobarea Regulamentului privind angajarea prin concurs a personalului medical din sistemul sănătății. Normele legale prevăd angajarea în funcțiile vacante pe bază de concurs. **Candidații trebuie să întrunească următoarele condiții** prevăzute de Legea profesiei de medic (art.4 și 8):

- ▶ este cetățean al RM;
- ▶ are domiciliu sau drept de reședință în RM;
- ▶ are diplomă de licență în medicină (studii integrate) și diplomă de medic specialist sau diplomă de studii superioare profil medicină și diplomă de licență după absolvirea studiilor de rezidențiat/certificat după absolvirea internaturii, eliberate conform legislației RM sau obținute într-un alt stat și recunoscute și echivalate în condițiile stabilite de Guvern;
- ▶ își perfecționează, pe parcursul întregii sale activități profesionale, cunoștințele teoretice și deprinderile practice conform regulamentelor elaborate și aprobate de MSMPS, utilizând în acest scop toate posibilitățile accesibile;
- ▶ este apt, din punct de vedere medical, pentru exercitarea profesiei;
- ▶ nu a fost condamnat pentru săvârșirea cu intenție a unei infracțiuni, în împrejurări legate de exercitarea profesiei de medic;

- ▶ nu i s-a aplicat pedeapsa interdicției de a exercita profesiunea de medic, pe o durată stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă;
- ▶ nu a fost declarat, prin hotărâre judecătorească, având capacitate de exercițiu restrânsă ori incapabil.

Condițiile generale înaintate candidaților prin Regulamentul privind angajarea prin concurs a personalului medical din sistemul sănătății sunt:

- ▶ cetățenia Republicii Moldova;
- ▶ cetățenia altor state, dar domiciliu în Republica Moldova și permis de lucru în Republica Moldova;
- ▶ cunoașterea limbii române scris și vorbit;
- ▶ capacitate deplină de exercițiu;
- ▶ starea de sănătate corespunzătoare postului pentru care candidează, atestată pe baza adeverinței medicale, eliberate de medicul de familie sau de unitățile sanitare abilitate;
- ▶ lipsa unei condamnări definitive pentru săvârșirea unei infracțiuni, incompatibilă cu exercitarea funcției;
- ▶ îndeplinirea condițiilor de studii prevăzute de lege pentru postul respectiv;
- ▶ îndeplinirea condițiilor specifice pentru ocuparea postului scos la concurs.

Condițiile specifice pe care trebuie să le îndeplinească persoana care participă la concursul pentru ocuparea unui post vacant sau temporar vacant se stabilesc, în fișa postului, la propunerea structurilor în al căror stat de funcții se află funcția vacantă.

Condițiile specifice de angajare ale conducătorilor IMSP sunt reglementate prin Legea ocrotirii sănătății²⁰ și Regulamentului privind numirea în funcție pe bază de concurs a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice și a Contractului-tip de management al instituției,

²⁰ Republica Moldova, *Legea ocrotirii sănătății nr. 411 din 28.03.1995*, accesată în noiembrie 2018;

aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1016 din 1.09.2016²¹. Astfel, și în cazul conducătorilor concursul este obligatoriu.

Astfel, Legea ocrotirii sănătății prevede la art.4 alin.(2) următoarele: conducătorii IMSP republicane, municipale, raionale sunt selectați prin concurs organizat de MSMPs și sunt numiți în funcție de către persoana responsabilă a fondatorului (respectiv, ministru, primar al municipiului, președinte de raion). Eliberarea din funcție a conducătorilor IMSP republicane, municipale, raionale se efectuează de către persoana responsabilă a fondatorului (respectiv, ministru, primar al municipiului, președinte de raion). Concursul se organizează în baza regulamentului stabilit de Guvern.

Regulamentul privind numirea în funcție pe bază de concurs a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1016 din 1.09.2016, stabilește următoarele **condiții pentru persoanele care candidează la funcții de conducători:**

- ▶ cetățenia RM;
- ▶ cetățenia altor state, dar cu domiciliul în RM;
- ▶ studii superioare/de licență medicale, studii de masterat în managementul sănătății publice/management organizațional/administrare. Pentru candidatul cu studii în alte domenii decât cel medical (management organizațional/administrare etc.), studiile de masterat în managementul sănătății publice sunt obligatorii;
- ▶ cunoașterea limbii române, scris și vorbit;
- ▶ are capacitate deplină de exercițiu;
- ▶ stare de sănătate corespunzătoare postului pentru care candidează, atestată pe baza adevărului medical eliberat de medicul de familie sau de unitățile sanitare abilitate;
- ▶ lipsa antecedentelor penale nestinse;
- ▶ lipsa unei condamnări definitive pentru săvârșirea unei infracțiuni din categoriile: infracțiuni contra păcii și securității omenirii, de război, contra vieții și sănătății persoanei, contra libertății, cinstei

²¹ Republica Moldova, *Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 01.09.2016 pentru aprobarea Regulamentului privind numirea în funcție pe bază de concurs a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice și a Contractului-tip de management al instituției*, accesat în noiembrie 2018;

și demnității persoanei, privind viața sexuală, contra familiei și minorilor, contra sănătății publice și conviețuirii sociale, care ar face-o incompatibilă cu exercitarea funcției solicitate;

- ▶ vechime în muncă de cel puțin 5 ani pentru instituțiile medico-sanitare raionale și 10 ani pentru instituțiile medico-sanitare republicane și municipale;
- ▶ neatingerea vârstei necesare obținerii dreptului la pensie pentru limita de vârstă.

2.2. Cazierul privind integritatea profesională

Important!

1. *Cazierul privind integritatea profesională se solicită la angajarea în funcții de personal medical, conducători ai IMSP și alți agenți publici din cadrul IMSP.*
2. *Certificatul de cazier privind integritatea profesională se solicită doar de către angajator (administrația IMSP – cu privire la candidații pentru a deveni membri ai personalului medical, și alte categorii de agenți publici sau de către MSMPS – cu privire la candidații pentru funcția de conducători ai IMSP).*
3. *Cazierul privind integritatea profesională se solicită înainte de angajarea persoanei, deoarece semnarea contractului de muncă poate depinde de înscrierile din cazier.*

Legea evaluării integrității instituționale prevede testarea integrității agenților publici. CNA are competența de a testa toți agenții publici, cu excepția propriilor angajați și ai angajaților Serviciului de Informații și Securitate, pe care îi testează acesta din urmă²². Rezultatele testării se fixează de către aceste două organe, corespunzător cercului de subiecți pe care îi supun testării și se înscriu de către acestea în cazierul privind integritatea profesională.

²² Republica Moldova, *Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013*, art.6, accesată în noiembrie 2018;

Cazierul privind integritatea profesională a agenților publici (inclusiv a personalului medical și conducătorilor IMSP) asigură evidența rezultatelor testării integrității profesionale, necesare în cadrul procedurilor de angajare în entitățile publice. Înregistrarea informației în cazierul privind integritatea profesională are loc în baza aprecierii rezultatelor testării integrității profesionale de către instanța de judecată. Informația despre rezultatul negativ al testului de integritate profesională se păstrează în cazier timp de un an sau, după caz, 5 ani, în funcție de tipul încălcării admise în cadrul testului de integritate profesională.

Astfel, timp de 5 ani, în cazierul de integritate profesională, se păstrează informația privind încălcarea de către agentul public, în situația unui test de integritate profesională, a obligației de a nu admite manifestări de corupție. Timp de 1 an se păstrează informația despre încălcarea, în situații de teste de integritate profesională, a obligațiilor de denunțare a tentativelor de a fi implicat în manifestări de corupție, a influențelor necorespunzătoare, a obligației de declarare a cadourilor și/sau a conflictului de interese²³.

Certificatul de cazier de integritate profesională se solicită pentru candidații la concurs pentru ocuparea funcțiilor de personal medical, conducători ai IMSP, precum și pentru candidații la ocuparea altor funcții în cadrul IMSP.

Certificatul de cazier privind integritatea profesională se solicită de către administrația IMSP (sau de către persoana împuternicită prin ordinul administrației în acest sens), după depunerea setului de acte de către candidați pentru ocuparea funcțiilor de personal medical, iar în cazul candidaților pentru funcția de conducători IMSP – de către MSMPs. Solicitarea se adresează în toate cazurile CNA, iar în cazul în care candidatul a activat în ultimii 5 ani inclusiv în cadrul CNA și/sau Serviciului de Informații și Securitate, o a doua solicitare se adresează Serviciului de Informații și Securitate.

Procedura de ținere și utilizare a cazierului privind integritatea profesională a agenților publici este reglementată în Anexa nr.2 a Hotărârii Guvernului nr.767 din 19.09.2014 pentru implementarea Legii nr.325 din 23 decembrie 2013. În **Anexa 1** la Ghid este oferit un **formular de solicitare a certificatului de cazier de integritate profesională**, adaptat după modelul inclus în Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului menționată supra.

²³ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.29, accesată în noiembrie 2018;

2.3. Certificatul de integritate

Important!

1. *Certificatul de integritate se solicită la angajarea în funcții de conducător și adjunct al conducătorului IMSP.*
2. *Certificatul de integritate se solicită doar de către angajator (MSMPS – cu privire la candidații pentru funcția de conducători ai IMSP).*
3. *Certificatul de integritate se solicită înainte de angajarea persoanei, deoarece semnarea contractului de muncă poate depinde de înscrierile din certificat.*

Constatarea stării de incompatibilitate nesoluționate, declararea în tot sau în parte a averii ca fiind nejustificate, precum și sancționarea conflictului de interese, pe lângă diverse forme de răspundere juridică prevăzute de legislație, constituie temei pentru încetarea mandatului, a raporturilor de muncă ori de serviciu ale acestuia. Persoana eliberată sau destituită din funcție din asemenea motive este decăzută din dreptul de a mai exercita o funcție publică și de a fi conducător al IMSP, pe o perioadă de 3 ani de la data eliberării sau destituirii din funcția respectivă²⁴.

În cazul în care persoana nu mai ocupă o funcție publică sau de conducere în cadrul IMSP la data constatării averii nejustificate, a stării de incompatibilitate ori a conflictului de interese, interdicția de 3 ani se aplică potrivit legii, de la data la care a rămas definitiv actul de constatare sau, respectiv, a rămas definitivă și irevocabilă hotărârea judecătorească prin care se confirmă existența averii nejustificate, a stării de incompatibilitate ori a conflictului de interese²⁵. Procedura de eliberare a certificatelor de integritate este reglementată printr-un ordin interdepartamental comun al ANI, Agenției Servicii Publice și Inspectoratului Național de Probațiune²⁶.

²⁴ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.23, accesată în noiembrie 2018;

²⁵ Ibidem;

²⁶ Republica Moldova, *Regulamentul cu privire la ordinea de eliberare a certificatelor de integritate, Ordinul ANI nr. 90/653/07 din 09.10.2018*, pct. 2, accesat în noiembrie 2018;

Prin **certificat de integritate** se înțelege documentul oficial în care se consemnează informația despre actele de constatare rămase definitive în ultimii 3 ani în privința persoanelor fizice care candidează sau intenționează să candideze pentru ocuparea funcțiilor publice, despre averile nejustificate constatate, conflictele de interese consumate constatate, restricțiile încălcate constatate, incompatibilitățile nesoluționate constatate, limitările încălcate constatate și interdicțiile de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică, ce derivă din actele de constatare ale ANI sau din hotărârile judecătorești, care au rămas definitive²⁷.

Solicitarea eliberării certificatului de integritate se va face prin depunerea unei cereri electronice, de pe adresa de e-mail oficială a IMSP către adresa de e-mail oficială a ANI, confirmate prin semnătură digitală a persoanelor relevante din cadrul instituției de numire/angajare²⁸. Pe pagina web www.ani.md la compartimentul "Ghiduri" poate fi găsită informația de configurare a dispozitivului criptografic, necesară înainte de instalarea aplicației MoldSign (semnătură digitală)²⁹. Până atunci, însă, în **Anexa 2** a Ghidului a fost inclus un **formular de solicitare a certificatului de integritate de la ANI**.

2.4. Cazierul judiciar care cuprinde informația despre privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții

Important!

1. **Cazierul judiciar se prezintă la angajarea în funcții de personal medical, farmaciști, conducători și adjuncți ai conducătorilor IMSP.**
2. **Cazierul judiciar se solicită de către candidați și se prezintă cu documentele pentru concurs.**

Cazierul judiciar se eliberează prin depunerea unei cereri electronice prin intermediul Portalului Servicii Publice www.servicii.gov.md.

²⁷ Definiție preluată din *Regulamentul cu privire la ordinea eliberării certificatelor de integritate, Ordinul ANI nr. 90/653/07 din 09.10.2018*, adaptată conform necesităților Ghidului, cu excluderea referinței la candidații la funcții electivă, nefiind aplicabilă utilizatorilor Ghidului;

²⁸ Republica Moldova, *Regulament cu privire la ordinea de eliberare a certificatelor de integritate, Ordinul ANI nr. 90/653/07 din 09.10.2018*, pct. 5, accesat în noiembrie 2018;

²⁹ ANI, 2017, *Ghid de configurare a dispozitivului criptografic*, accesat în noiembrie 2018;

3. INCOMPATIBILITĂȚILE ÎN EXERCITAREA ACTIVITĂȚII MEDICALE ȘI FARMACEUTICE

Pentru exercitarea eficientă și dezinteresată a atribuțiilor, desfășurarea activității profesionale de medic și conducător al instituției medico-sanitare publice este incompatibilă cu alte funcții, calități sau activități³⁰, prevăzute de legislația specială. Legea profesiei de medic reglementează conținutul activității de medic și stabilește incompatibilitățile specifice activității medicale.

Profesiunea de medic presupune:

1. acordarea de asistență medicală în caz de îmbolnăvire sau accidentare a pacientului, indiferent de sex, vârstă, apartenență națională și rasială, stare socială și materială, viziune politică și confesională, religie, limbă, opinie;
2. promovarea educației pentru sănătate;
3. organizarea de măsuri profilactice;
4. perfecționarea calităților profesionale și acumularea de experiență medicală;
5. activitatea de instruire în instituțiile medicale de pregătire preuniversitară, universitară și postuniversitară.

În afară de cele enunțate, medicul poate să exercite și alte activități în limitele legislației în vigoare³¹. Totodată, următoarele **activități/stări sunt incompatibile cu profesia medicală:**

- ▶ **activitatea farmaceutică:** prepararea, eliberarea, distribuirea și comercializarea produselor farmaceutice și parafarmaceutice;
- ▶ orice activitate sau ocupație care diminuează sau aduce prejudicii demnității profesionale și încalcă codul deontologic;

³⁰ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.12, accesată în noiembrie 2018;

³¹ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 411 din 28.03.1995*, art.5, accesată în noiembrie 2018;

- ▶ **starea de sănătate necorespunzătoare** profilului medical, atestată prin certificat medical, eliberat conform legislației;
- ▶ **folosirea cunoștințelor medicale în defavoarea sănătății pacienților** sau cu scop criminal³².

Suplimentar incompatibilităților menționate în Legea profesiei de medic, Codul deontologiei medicale prevede că *profesia de medic este incompatibilă cu duritatea, apatia, ignoranța, indiferența, aroganța, nerăbdarea, corupția, discriminarea, stigmatizarea, care afectează și discreditează atât autoritatea unui lucrător medical ori farmacist în parte, cât și a colectivului profesional, a medicinei în ansamblu*³³.

Constatarea oricăror dintre stările de incompatibilitate menționate supra conduce la încetarea activității medicale. Astfel, Legea profesiei de medic, în art.4 alin.(1) lit.d), stabilește că profesia de medic poate fi exercitată de persoanele care, pe lângă întrunirea unui șir de condiții, nu cad sub incidența incompatibilităților menționate mai sus.

Constatarea stării de incompatibilitate referitoare la activitate sau ocupație care diminuează sau aduce prejudicii demnității profesionale și încalcă codul deontologic se face de către comitetul de etică. Pentru informații adiționale privind rolul și competențele comitetului de etică vă rugăm să consultați Capitolul 13 din acest ghid.

În același timp, Legea integrității, în art. 12, stabilește următoarele obligații pentru conducătorii/adjuncții conducătorilor IMSP privind incompatibilitățile în exercitarea activității medicale:

- ▶ să își soluționeze stările de incompatibilitate în termen de o lună din momentul începerii mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ori, în cazul în care încetarea situației de incompatibilitate în termenul dat nu depinde de voința sa, să prezinte probe privind întreprinderea cu bună-credință a acțiunilor de eliminare a acestei situații.

³² Ibidem, art.8;

³³ Republica Moldova, *Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 01.09.2016 pentru aprobarea Regulamentului privind numirea în funcție pe bază de concurs a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice și a Contractului-tip de management al instituției*, pct.29, accesat în noiembrie 2018;

Pentru încălcarea regimului juridic al incompatibilităților sunt stabilite sancțiuni contravenționale, în temeiul art. 3134 din Codul Contravențional³⁴, după cum urmează:

- ▶ amendă de la 50 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 120 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, inclusiv de a ocupa funcții publice și funcții de demnitate publică, pe un termen de la 6 luni la un an, sau cu amendă de la 200 la 250 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.

Fapta subiectului declarării în privința căruia s-a constatat starea de incompatibilitate nesoluționată constituie temei pentru încetarea mandatului, a raporturilor de muncă ori de serviciu ale acestuia. În acest caz, prin derogare de la prevederile legilor speciale care reglementează răspunderea disciplinară, sancțiunile disciplinare ce pot fi aplicate pentru săvârșirea abaterii disciplinare nu pot consta în avertisment, mustrare sau mustrare aspră.³⁵

³⁴ Republica Moldova, *Codul Contravențional nr. 218 din 24.10.2008*, art. 313⁴, accesat în noiembrie 2018;

³⁵ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, accesată în noiembrie 2018.

4. RESTRICȚIILE ȘI INTERDICȚIILE ÎN EXERCITAREA ACTIVITĂȚII MEDICALE ȘI FARMACEUTICE

Întru evitarea promovării intereselor personale și asigurarea respectării interesului public, lucrătorilor medicali și farmaciștilor li se impun anumite restricții, limitări și interdicții în exercitarea funcției, după cum sunt prevăzute de legislația specială.

Astfel, restricțiile și interdicțiile specifice exercitării activității medicale și farmaceutice sunt reglementate de Legea profesiei de medic și Codul deontologiei medicale.

Restricțiile specifice exercitării profesiei de medic sunt:

- ▶ persoana care a fost condamnată pentru săvârșirea cu intenție a unei infracțiuni, în împrejurări legate de exercitarea profesiei de medic;
- ▶ persoana căreia i s-a aplicat pedeapsa interdicției de a exercita profesia de medic, pe o durată stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă;
- ▶ persoana care a fost declarată, prin hotărâre judecătorească, având capacitate de exercițiu restrânsă ori incapacilă;
- ▶ persoana care nu deține actele de studii prevăzute (adică diplomă de licență în medicină (studii integrate) și diplomă de medic specialist sau diplomă de studii superioare profil medicină și diplomă de licență după absolvirea studiilor de rezidențiat/certificat după absolvirea internaturii, eliberate conform legislației RM sau obținute într-un alt stat și recunoscute și echivalate)³⁶.

³⁶ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005*, art.8 și 4, accesată în noiembrie 2018;

Interdicțiile specifice aplicabile lucrătorilor medicali sunt:

- ▶ Lucrătorul medical nu trebuie să se folosească de funcție sau de alte circumstanțe pentru a-și spori numărul de pacienți;
- ▶ Lucrătorul medical are obligația să evite implicarea în acte de corupție sau mituire. Aceștia nu vor emite certificate sau alte documente medicale care să aducă lor personal sau pacientului un avantaj material nejustificat sau ilicit;
- ▶ Este interzisă înțelegerea dintre doi sau mai mulți lucrători medicali, dintre lucrătorii medicali și farmaciști sau dintre lucrătorii medicali sau farmaciști și personalul auxiliar, angajat în unitatea medicală sau farmaceutică, în vederea obținerii unor avantaje materiale. Lucrătorului medical i se interzice prescrierea medicamentelor în favoarea unor companii farmaceutice, în scopul obținerii unor profituri personale sau instituționale, precum și prepararea, eliberarea, distribuirea și comercializarea produselor farmaceutice și parafarmaceutice;
- ▶ Lucrătorul medical nu poate, sub niciun motiv, să condiționeze diagnosticarea și tratamentul pacientului, solicitând de la acesta, de la tutore sau rudele sale bani, cadouri, servicii și alte avantaje;
- ▶ Lucrătorul medical nu poate divulga informații referitoare la pacienți, obținute în cadrul activității profesionale;
- ▶ Lucrătorul medical nu poate propune sau aplica pacientului remedii sau procedee empirice sau insuficient demonstrate ca fiind benefice sau lipsite de riscuri;
- ▶ Se interzice utilizarea metodelor de diagnostic sau tratament fără suport științific sau neacceptate de comunitatea medicală și care prezintă riscuri pentru pacienți;
- ▶ Se interzice practicarea oricăror forme de înșelăciune;
- ▶ Lucrătorul medical va refuza să efectueze vreo procedură care poate aduce prejudicii pacientului;

- ▶ Se interzice orice colaborare sau sprijin al persoanelor care practică ilegal profesiunea de medic. Lucrătorul medical și farmacistul au obligația să informeze organele de drept competente despre existența unor astfel de situații³⁷.

În același timp, Legea integrității, în art. 12, stabilește următoarele obligații pentru conducătorii/adjunții conducătorilor IMSP privind respectarea regimului juridic al restricțiilor:

- ▶ să întreprindă acțiuni, în termen de două luni, în vederea încetării raporturilor ierarhice nemijlocite cu rudele directe (părinte, frate, soră, fiu, fiică) sau cu rudele prin afinitate (soț/soție, părinte, frate ori soră a soțului/soției), cu concubinul/concubina în cadrul aceleiași entități publice.

Nerespectarea regimului juridic al restricțiilor și interdicțiilor în exercitarea funcției de medic se constată de către comitetul de etică și se sancționează de către administrația IMSP. Încălțările se sancționează disciplinar, fără a aduce atingere procedurilor de atragere la alte tipuri de răspundere juridică (penală, contravențională, civilă, materială, după caz)³⁸.

³⁷ Republica Moldova, *Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 01.09.2016 pentru aprobarea Regulamentului privind numirea în funcție pe bază de concurs a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice și a Contractului-tip de management al instituției*, pct.18-25, 27-28, accesată în noiembrie 2018. Potrivit Codului, aceste interdicții specifice constituie "Integritatea lucrătorului medical și a farmacistului". Cu toate acestea, aceste cerințe nu pot denumi generic cerințele de integritate ale acestei categorii profesionale, deoarece acestora li se aplică inclusiv politicile naționale anti-corupție, reglementate prin legea integrității. În aceste circumstanțe, aceste cerințe pot fi denumite "cerințe de integritate/cerințe anti-corupție specifice ale lucrătorului medical și farmacistului";

³⁸ Ibidem, pct.116;

5. INFLUENȚELE NECORESPUNZĂTOARE

În vederea asigurării servirii interesului public cu imparțialitate și obiectivitate, activitatea profesională a lucrătorilor medicali, a conducătorilor și adjuncților conducătorilor IMSP trebuie să se desfășoare în afara oricăror influențe necorespunzătoare³⁹.

Codul deontologiei medicale prevede în pct.108 obligația conducătorilor instituțiilor medicale de a asigura în instituția subordonată un climat de integritate instituțională, prin aplicarea politicilor anticorupție naționale și sectoriale, precum și a cerințelor specifice de integritate profesională, în special denunțarea și tratarea influențelor necorespunzătoare. Mecanismul de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare este reglementat de Guvern⁴⁰.

În sensul Legii integrității, prin **influență necorespunzătoare** se înțelege imixtiunea în activitatea profesională a lucrătorilor medicali, a conducătorilor, adjuncților conducătorilor IMSP, din partea terțelor persoane, manifestată prin presiuni, amenințări sau rugăminți, în vederea determinării acestora să-și desfășoare activitatea profesională într-un mod anumit, atunci când imixtiunea dată este ilegală și nu este însoțită de promisiunea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu li se cuvin (nu întrunește elementele unei infracțiuni).

Deși influența necorespunzătoare este deseori confundată cu tentativa săvârșirii unei infracțiuni de corupție, aceste categorii se deosebesc radical:

- ▶ în cazul influenței necorespunzătoare *lipsește contraprestația din partea subiectului care exercită influența*, pe când în cazul unei infracțiuni, corupătorul oferă neapărat ceva în schimb: bani, bunuri, avantaje, favoruri, oferte ale unei remunerări ilegale sau promisiuni de a oferi în viitor o asemenea remunerare;

³⁹ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.17, accesată în noiembrie 2018;

⁴⁰ Republica Moldova, *Hotărârea Guvernului nr. 767 din 19.09.2014 pentru implementarea Legii nr. 325 din 23.12.2013 privind testarea integrității profesionale*, accesată în noiembrie 2018;

- ▶ altfel spus, *persoana care exercită influența necorespunzătoare o face prin intermediul presiunilor, amenințărilor și rugămintilor*, fără a oferi nimic, iar persoana influențată își schimbă ilegal comportamentul pentru că s-a lăsat intimidată sau înduplecată, fără a urmări un interes material propriu;
- ▶ persoana care exercită influența necorespunzătoare o face neapărat *pentru a determina persoana pe care încearcă să o influențeze să-și schimbe comportamentul de o manieră ilegală*, pe când în cazul unei infrațiuni, coruptorul oferă remunerarea ilicită pentru a obține un comportament conform sau contrar atribuțiilor de serviciu ale persoanei pe care o corupe.

Deși influențele necorespunzătoare se deosebesc de infrațiunile de corupție, deseori influența necorespunzătoare netratată degenerază în tentativă de săvârșire a unui act de corupție, fapt care va necesita o cu totul altă abordare.

Lucrătorul medical, conducătorul și adjunctul conducătorului IMSP **supus influenței necorespunzătoare trebuie să respingă expres influența necorespunzătoare și să desfășoare legal activitatea** pentru care a intervenit influența⁴¹.

În cazul imposibilității persoanei influențate de a respinge expres influența necorespunzătoare și a afectării activității sale profesionale drept urmare a acesteia (de exemplu, o persoană care deține o poziție înaltă în cadrul unui minister solicită anumite servicii, inclusiv prin amenințări, iar persoana influențată se simte incapabilă de a reacționa în mod corect, simțindu-se intimidată și vulnerabilă), persoana trebuie să depună un denunț scris despre exercitarea influenței necorespunzătoare, în termen de 3 zile lucrătoare, la angajatorul său sau la persoana responsabilă desemnată de acesta. **Denunțul de influențe poate fi depus la CNA în două cazuri:**

- ▶ angajatorul sau reprezentantul desemnat de acesta nu asigură înregistrarea în modul prevăzut al denunțului persoanei; sau
- ▶ însuși angajatorul este sursa influenței necorespunzătoare⁴².

⁴¹ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.17, accesată în noiembrie 2018;

⁴² Ibidem;

Formulare de denunțuri ale influențelor necorespunzătoare adresate conducerii IMSP și CNA sunt oferite în **Anexa 3** la Ghid.

Angajatorul, adică IMSP sau MSMPs, după caz, poate întreprinde măsuri de prevenire a cazurilor de influență necorespunzătoare, fără implicarea nemijlocită în soluționarea lor (de exemplu, atenționarea prin expedierea sesizărilor oficiale, descurajarea persoanei care generează influența necorespunzătoare, precum și identificarea altor măsuri legale).

Legea integrității stabilește obligațiuni pentru conducătorii IMSP în legătură cu neadmiterea, denunțarea și tratarea influențelor necorespunzătoare, și anume:

- ▶ să adopte actele administrative de stabilire a regulilor de organizare a activităților de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare în cadrul instituției;
- ▶ să asigure evidența, într-un registru special, a cazurilor de influență necorespunzătoare exercitată asupra lucrătorilor medicali (agenților publici);
- ▶ să asigure posibilitatea denunțării în condiții de confidențialitate a cazurilor de influență necorespunzătoare;
- ▶ să asigure condițiile necesare pentru desfășurarea legală a activității de către lucrătorul medical și să verifice modul de executare a atribuțiilor pentru care a survenit influența necorespunzătoare;
- ▶ să întreprindă măsuri de prevenire a cazurilor de influență necorespunzătoare prin implicarea nemijlocită în soluționarea acestora;
- ▶ să tragă la răspundere disciplinară lucrătorii medicali care își desfășoară activitatea profesională fără a respinge influențele necorespunzătoare la care sunt supuși sau fără a denunța influențele necorespunzătoare pe care nu le pot respinge de sine stătător.

Nedenunțarea influențelor necorespunzătoare și schimbarea, în mod ilegal, a comportamentului profesional constituie abateri disciplinare⁴³.

⁴³ Ibidem;

6. FAVORITISMUL

În vederea asigurării servirii interesului public cu imparțialitate și obiectivitate, practicile de favoritism în cadrul entităților publice, inclusiv în cadrul IMSP, sunt inadmisibile⁴⁴.

Potrivit legii, *favoritismul* este sprijinul acordat în exercițiul funcțiunii de către agentul public, persoanelor fizice sau juridice la soluționarea problemelor acestora, indiferent de motive, care nu este prevăzut de actele normative și care nu întrunește elementele unui conflict de interese sau elementele unei infracțiuni⁴⁵.

La modul practic, conceptul de „favoritism” se deosebește de conceptul „conflictului de interese” prin faptul că favoritismul se referă la un cerc mai larg de persoane decât persoanele apropiate, în sensul legislației ce reglementează conflictul de interese. Totodată, conflictul de interese presupune existența unui interes personal, pe când calificarea favoritismului (protecționismului) nu necesită demonstrarea acestuia. Suficient pentru încadrarea juridică a favoritismului (protecționismului) este **acordarea sprijinului în exercițiul funcției, dacă acest sprijin nu este prevăzut de legislație.**

Angajații IMSP au obligația să nu admită favoritism în activitatea lor profesională⁴⁶. La rândul său, administrația IMSP are următoarele obligații în vederea neadmiterii favoritismului:

- ▶ să nu admită cu bună știință practici de favoritism în activitatea profesională a angajaților;

⁴⁴ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.15, accesată în noiembrie 2018;

⁴⁵ Noțiunea de „favoritism” a înlocuit noțiunea de „protecționism” anterior utilizată în legislația privind prevenirea și combaterea corupției. Sintagma „protecționism” este utilizată în continuare în legislația contravențională (art.313¹). Definiția „favoritismului” este prevăzută în *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.3;

⁴⁶ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.15, accesată în noiembrie 2018;

- ▶ să denunțe cazurile de favoritism despre care a aflat la CNA⁴⁷.

Legea integrității prevede că fapta de favoritism reprezintă o contravenție administrativă. Deși Legea integrității prevede această faptă sub denumirea de „favoritism”, pentru săvârșirea faptei de *oferire a sprijinului la soluționarea problemelor persoanelor fizice sau juridice neprevăzut de actele normative, indiferent de motive, care nu conține elemente de infracțiune, acordat în exercițiul funcțiunii*, urmează a fi aplicate sancțiunile prevăzute de art.313¹ al Codului Contravențional („protecționism”): sancțiunea amenzii de la 60 la 90 de unități convenționale⁴⁸, în cazul persoanei fizice, și de la 72 la 150 de unități convenționale în cazul persoanei cu funcție de răspundere.

Constatarea contravenției de protecționism este dată în competența CNA.

⁴⁷ Ibidem;

⁴⁸ Republica Moldova, *Codul Contravențional nr. 218 din 24.10.2008*, accesat în noiembrie 2018;

7. CADOURILE

Conform normelor deontologice specifice medicale, lucrătorul medical și farmacistul nu pot, sub niciun motiv, să condiționeze diagnosticarea și tratamentul pacientului, solicitând de la acesta, de la tutore sau rudele sale bani, cadouri, servicii și alte avantaje⁴⁹.

Regimul juridic al cadourilor oferite lucrătorilor medicali, inclusiv conducătorilor, și adjunctilor conducătorilor IMSP și altor agenți publici din cadrul acestora, este același cu regimul juridic general stabilit pentru agenții publici, fiind reglementat în art.16 al Legii integrității.

Pentru a evita apariția manifestărilor de corupție în activitatea IMSP, lucrătorilor medicali le este interzis să solicite sau să accepte cadouri (bunuri, servicii, favoruri, invitații sau orice alt avantaj) care le sunt destinate personal sau familiei lor, dacă oferirea sau acordarea lor este legată direct sau indirect de desfășurarea activității lor profesionale (**cadouri inadmisibile**). Solicitarea sau acceptarea cadourilor inadmisibile constituie acte de corupție în sensul Codului penal⁵⁰.

Legislația stabilește însă și o anumită categorie de **cadouri admisibile**, oferite din politețe sau primite cu prilejul acțiunilor de protocol, care pot fi acceptate de agenții publici, inclusiv de către personalul din cadrul IMSP. Din categoria cadourilor admisibile **nu fac parte**:

- ▶ banii aflați în circulație, în monedă națională sau străină (cu excepția monedelor metalice jubiliare și comemorative);
- ▶ mijloacele și instrumentele financiare de plată.

Toate cadourile se supun declarării și evidenței obligatorii în cadrul IMSP. **Cadourile admisibile** se declară și se înscriu într-un registru public, ținut de fiecare IMSP în parte. Cadourile admisibile a căror valoare nu depășește

⁴⁹ Republica Moldova, *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct.21, accesat în noiembrie 2018;

⁵⁰ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.16, accesată în noiembrie 2018;

limitele stabilite de Guvern⁵¹ pot fi păstrate de lucrătorul medical sau farmacistul care le-a primit sau pot fi transmise în gestiunea IMSP, în ambele cazuri, după declarare.

Cadourile admisibile a căror valoare depășește limita stabilită se transmit în gestiunea IMSP după ce sunt declarate. În cazul în care angajatul IMSP își anunță intenția de a păstra cadoul admisibil a cărui valoare depășește limita stabilită, acesta este în drept să-l răscumpere, achitând în bugetul IMSP diferența dintre valoarea cadoului și limita stabilită⁵².

Dacă angajatului IMSP i se propune un cadou inadmisibil, acesta are următoarele obligații:

- a) să refuze cadoul;
- b) să se asigure cu martori, inclusiv dintre colegii de serviciu, după posibilitate;
- c) să raporteze imediat această tentativă autorității anticorupție responsabile;
- d) să anunțe administrația IMSP;
- e) să transmită cadoul administrației IMSP, în cazul oferirii cadoului fără știrea sa (lăsat în birou, în anticameră etc.), concomitent cu întreprinderea acțiunii prevăzute la lit.d);
- f) să își exercite activitatea profesională în mod corespunzător, în special cea pentru care i s-a oferit cadoul⁵³.

Dacă angajatului IMSP i se oferă un cadou admisibil, acesta are următoarele obligații:

- a) să predea cadoul comisiei de evidență și evaluare a cadourilor din cadrul IMSP în termen de 3 zile din momentul primirii sau din momentul revenirii din deplasarea de serviciu în timpul căreia l-a primit;

⁵¹ La moment, limita admisibilă stabilită de Guvern este de 1000 de lei (*Hotărârea Guvernului nr. 134 din 22.02.2013 privind stabilirea valorii admise a cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol și aprobarea Regulamentului cu privire la evidența, evaluarea, păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor simbolice*), însă aceasta necesită a fi revizuită sau înlocuită cu o nouă hotărâre care să pună în executare prevederile Legii integrității;

⁵² Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.16, accesată în noiembrie 2018;

⁵³ Ibidem;

- b)** să declare împrejurările în care i-a fost oferit cadoul, cu precizarea intenției de a-l păstra sau de a-l transmite în gestiunea IMSP;
- c)** să răscumpere cadoul dacă a decis să-l păstreze, achitând în bugetul IMSP diferența dintre valoarea cadoului, estimată de către comisia de evidență și evaluare a cadourilor, și limita stabilită⁵⁴.

Administrația IMSP are următoarele obligații în legătură cu asigurarea respectării regimului juridic al cadourilor:

- a)** să adopte acte administrative de stabilire a regulilor de organizare a activităților aferente respectării regimului juridic al cadourilor în cadrul IMSP;
- b)** să desemneze membrii comisiei de evidență și evaluare a cadourilor și să asigure condițiile necesare activității lor;
- c)** să asigure evidența, într-un registru special, inclusiv electronic, a tuturor cadourilor primite de către angajații și conducerea IMSP;
- d)** să asigure încasarea în bugetul IMSP a sumelor ce rezultă din răscumpărarea cadourilor admisibile, în cazurile în care răscumpărarea lor este posibilă;
- e)** să predea Procuraturii Anticorupție sau, după caz, CNA cadoul inadmisibil care i-a fost transmis de angajații sau conducerea IMSP, în cazurile prevăzute mai sus;
- f)** să asigure desfășurarea corespunzătoare a activității profesionale a angajaților și conducerii IMSP, cărora le-au fost oferite cadouri inadmisibile;
- g)** să asigure publicarea pe pagina web a IMSP a registrului special de evidență a cadourilor;
- h)** să tragă la răspundere disciplinară angajații și conducătorii IMSP din cadrul IMSP care încalcă regimul juridic al cadourilor, precum și să informeze MSMPs despre persoanele care comit astfel de încălcări⁵⁵.

⁵⁴ Ibidem;

⁵⁵ Ibidem;

Registrul de evidență a cadourilor va conține următoarele date:

- ▶ descrierea cadourilor;
- ▶ specificarea dacă sunt cadouri admisibile sau inadmisibile;
- ▶ circumstanțele în care au fost transmise.

În cazul *cadourilor admisibile*, se indică de asemenea:

- ▶ valoarea estimată de către comisia de evaluare;
- ▶ mențiunea despre transmiterea acestora în gestiunea IMSP sau, după caz, restituirea lor persoanelor care le-au primit, specificându-se datele despre răscumpărarea lor.

În cazul *cadourilor inadmisibile*, se indică date despre transmiterea lor, în calitate de probă, Procuraturii Anticorupție sau, după caz, CNA, sesizate asupra acestui fapt⁵⁶.

Pentru a facilita declararea cadourilor de către lucrătorii medicali și conducătorii IMSP, Ghidul include în **Anexa 4 Formulare de declarare a cadourilor admisibile și inadmisibile**, iar în **Anexa 5** se oferă **Registre de evidență a cadourilor admisibile și inadmisibile**.

⁵⁶ Ibidem, art.5;

8. REACȚIA LA MANIFESTĂRI DE CORUPȚIE

Pentru buna funcționare a IMSP, în conformitate cu mandatul său legal de servire a interesului public și pentru asigurarea neafectării drepturilor omului, a imaginii și reputației IMSP, lucrătorii medicali, conducătorii, adjuncții conducătorilor IMSP **sunt obligați** să nu admită și să denunțe neîntârziat încercările de implicare a lor în *manifestări de corupție* acte de corupție, conexe corupției și fapte coruptibile⁵⁷.

Angajații IMSP, cărora le sunt cunoscute cazuri de manifestări de corupție, practici ilegale și lipsite de etică ce amenință interesul public, ce au loc în cadrul IMSP din care fac parte **sunt în drept** să depună o dezvăluire a practicilor ilegale la conducerea IMSP sau, după caz, la autoritatea anticorupție responsabilă⁵⁸.

Generalizând, pentru a întruni cerințele de integritate profesională, reacția angajaților IMSP cerută de lege la manifestări de corupție este:

- ▶ Denunțare obligatorie a încercărilor terților de a-i atrage în manifestări de corupție;
- ▶ Denunțare facultativă a manifestărilor de corupție săvârșite de alte persoane.

8.1. Denunțarea obligatorie a corupției ca martor

Atunci când este ținta unui act de corupție din partea unui terț, angajatul IMSP este obligat:

- a) să refuze expres încercarea de implicare a sa în manifestări de corupție și să atenționeze, după posibilitate, persoana asupra caracterului ilegal al acestei încercări;

⁵⁷ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.3, accesată în noiembrie 2018;

⁵⁸ *Ibidem*, art.18;

- b) să se asigure cu martori, inclusiv dintre colegii de serviciu, după posibilitate;
- c) să informeze neîntârziat CNA despre încercările de implicare a sa în manifestări de corupție, dacă acestea întrunesc elementele unei infracțiuni sau contravenției;
- d) să informeze neîntârziat administrația IMSP despre încercările de implicare a sa în manifestări de corupție în cazul în care acestea reprezintă alte tipuri de încălcări decât de ordin penal ori contravențional;
- e) să își exercite activitatea profesională în mod corespunzător, în special cea pentru care s-a încercat implicarea sa în manifestarea de corupție⁵⁹.

Administrația IMSP are următoarele obligații în vederea neadmiterii manifestărilor de corupție și asigurării denunțării acestora:

- a) să transmită neîntârziat CNA informațiile care i-au fost comunicate de către angajații IMSP cu privire la manifestările de corupție în care s-a încercat implicarea lor, dacă acestea întrunesc elementele unei infracțiuni sau contravenției și dacă aceste informații nu au fost comunicate CNA nemijlocit de către angajații respectivi;
- b) să asigure desfășurarea corespunzătoare a activității profesionale a angajaților în privința cărora au fost întreprinse încercări de implicare în manifestări de corupție;
- c) să asigure luarea măsurilor administrative în vederea prevenirii altor încercări de implicare a angajaților în manifestări de corupție, similare celor care au fost denunțate;
- d) să tragă la răspundere disciplinară angajații care au omis să denunțe încercările de implicare a lor în manifestări de corupție;
- e) să ofere CNA, la solicitarea acestuia, informații cu privire la denunțarea manifestărilor de corupție de către angajați⁶⁰.

⁵⁹ Ibidem;

⁶⁰ Ibidem, art.15;

Denunțarea unui act de corupție se poate face prin depunerea unei sesizări on-line prin intermediul paginii web a CNA (www.cna.md / Contacte / Sesizați CNA), telefonic la linia națională anticorupție 0 800 55555 sau prin depunerea unei plângeri scrise. În acest sens, Ghidul conține în **Anexa 6 un formular de denunțare a unui act de corupție**.

Denunțarea actelor de corupție se face în condițiile Codului de procedură penală, iar denunțătorii care nu se simt în siguranță pe parcursul urmăririi penale, pot solicita aplicarea mecanismului prevăzut pentru protecția martorilor.

8.2. Denunțarea facultativă a corupției ca avertizor de integritate

Atunci când le devin cunoscute acte de corupție săvârșite de alți angajați, lucrătorii medicali, conducătorii și adjuncții conducătorilor IMSP **sunt în drept să facă o dezvăluire a practicilor ilegale**, care, dacă întrunește condițiile necesare, se consideră avertizare de integritate. **Formulare de dezvăluire a practicii ilegale** sunt incluse în **Anexa 7** a Ghidului.

La rândul său, **conducerii IMSP** îi revin **următoarele obligații** în vederea asigurării protecției avertizorilor de integritate:

- a) să adopte actele administrative de stabilire a regulilor de organizare a activităților de denunțare a manifestărilor de corupție, de depunere a avertizărilor de integritate și de asigurare a protecției avertizorilor de integritate;
- b) să desemneze structura specializată responsabilă de înregistrarea avertizărilor de integritate;
- c) să asigure, prin intermediul structurii specializate, înregistrarea în condiții de confidențialitate a avertizărilor de integritate depuse de către angajații IMSP în registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și a avertizărilor de integritate al IMSP;
- d) să asigure examinarea avertizării de integritate și comunicarea rezultatelor examinării în termen de cel mult 30 de zile din momentul înregistrării ei;

- e) să transmită CNA sau, după caz, unei alte autorități anticorupție responsabile competente informația cuprinsă în avertizarea de integritate, cu privire la manifestările de corupție și/sau practicle ilegale și lipsite de etică ce amenință interesul public, care au loc în cadrul IMSP, dacă acestea întrunesc elementele unei infracțiuni sau contravenții;
- f) să asigure măsurile de protecție a avertizorului de integritate care invocă riscuri reale de întreprindere a acțiunilor de răzbunare împotriva sa din partea persoanei ale cărei acțiuni sau omisiuni le denunță în avertizare;
- g) să tragă la răspundere disciplinară persoanele responsabile din cadrul structurii specializate pentru neasigurarea înregistrării și examinării avertizărilor de integritate ale angajaților IMSP, pentru necomunicarea rezultatului examinării avertizării de integritate în termenul legal, precum și pentru neasigurarea protecției datelor cu caracter personal ale avertizorului de integritate;
- h) să suporte consecințele tragerii la răspundere disciplinară, contravențională sau, după caz, penală în cazul neasigurării măsurilor de protecție și admiterii cu bună știință a răzbunării împotriva angajatului IMSP care a depus o avertizare de integritate⁶¹.

Procedura de depunere, examinare, păstrare a avertizărilor de integritate și de sancționare pentru neluarea măsurilor de protecție, pentru acțiuni de răzbunare împotriva avertizorilor de integritate se reglementează de Legea privind avertizorii de integritate, nr.122 din 12.07.2018 (Legea avertizorilor de integritate).

8.3. Înregistrarea avertizării de integritate

Angajatul este în drept să facă o dezvăluire de interes public care, dacă întrunește condițiile ce vor fi expuse mai jos, este considerată avertizare de integritate. În acest caz, dezvăluirea se înregistrează într-un registru special, fapt care îi conferă angajatului statut de avertizor de integritate și dreptul de a beneficia de protecție legală împotriva eventualelor răzbunări.

⁶¹ Ibidem, art.18;

Dezvăluirea practicilor ilegale este de trei feluri:

1. internă – comunicată angajatorului;
2. externă – comunicată CNA și
3. publică – comunicată în mass-media și/sau societății civile⁶².

În mod normal, **dezvăluirea practicilor ilegale, ce au loc într-o IMSP și care afectează interesul public, trebuie să se facă administrației instituției**, deoarece aceasta are, în mod normal, interesul de a asigura buna desfășurare a activității IMSP în conformitate cu legislația, interesele legitime ale pacienților, angajaților și interesul public. Fiind prima entitate interesată, IMSP urmează să acționeze neîntârziat în vederea înlăturării amenințărilor și/sau prejudiciilor aduse interesului public prin practica ilegală dezvăluită de către angajat, precum și în vederea protejării angajatorului de eventualele răfuieli din partea persoanelor pretins vinovate de practica ilegală pe care acesta a dezvăluit-o.

Angajatul poate omite procedurile de dezvăluire internă (administrației IMSP) a practicii ilegale, făcând o **dezvăluire externă sau publică, atunci când:**

- ▶ consideră că angajatorul ar putea fi implicat în practicile ilegale dezvăluite;
- ▶ consideră că există riscul nerespectării confidențialității datelor sale;
- ▶ consideră că există riscul pierderii, al dispariției sau al distrugerii probelor;
- ▶ angajatorul nu i-a asigurat înregistrarea dezvăluirii practicilor ilegale sau nu l-a informat cu privire la rezultatele examinării în termenul prevăzut.

Clauzele de confidențialitate și secret profesional dintre angajator și angajat nu împiedică dezvăluirea practicilor ilegale.

⁶² Republica Moldova, *Legea privind avertizorii de integritate nr. 122 din 12.07.2018*, art.9, accesată în noiembrie 2018;

Dezvăluirea **internă și externă** a practicii ilegale se face:

- ▶ în scris, pe suport de hârtie, fiind semnată de către angajat,
- ▶ prin sistemul electronic de dezvăluire on-line;
- ▶ prin comunicare la liniile telefonice anticorupție ale angajatorului sau ale CNA⁶³.

Dezvăluirea se întocmește prin completarea de către angajat sau, după caz, de către operatorul liniei telefonice a **formulelor de dezvăluire internă sau externă a practicilor ilegale** prevăzute în **Anexa 7** a Ghidului. Dezvăluirea practicii ilegale se înscrie în **Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate**, al cărui model este prevăzut în **Anexa 8** a Ghidului⁶⁴. În cazul în care dezvăluirea internă a practicii ilegale conține elementele constitutive ale unei contravenții sau infracțiuni, angajatorul este obligat să transmită informația cuprinsă în dezvăluire unei autorități competente (în cazuri de corupție – CNA sau, după caz, Procuraturii Anticorupție).

Legea avertizorilor de integritate garantează **confidențialitatea**. Astfel, identitatea angajatului care dezvăluie practici ilegale nu se divulgă și nu se comunică persoanelor bănuite de asemenea practici, dacă angajatul însuși nu dezvăluie sau nu comunică identitatea sa. Datele cu caracter personal pot fi divulgate doar în cazul urmăririi penale pornite în baza dezvăluirii de interes public. În acest caz, avertizorul de integritate este audiat în calitate de martor în condițiile legislației de procedură penală sau contravențională⁶⁵.

Pentru a fi înregistrată în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate al unei IMSP și pentru a fi recunoscută drept avertizare de integritate, dezvăluirea practicilor ilegale trebuie să **înrunească următoarele condiții**:

- ▶ să fie făcută de un angajat al IMSP;
- ▶ să se refere la activitatea IMSP al cărei angajat este;
- ▶ să conțină informații/probe despre practicile ilegale și prejudicierea reală, iminentă sau potențială a interesului public;

⁶³ Ibidem;

⁶⁴ Ibidem, art.7;

⁶⁵ Ibidem, art.8;

- ▶ persoana care face dezvăluirea trebuie să se identifice (nume, prenume, locul de muncă, date de contact, iar în cazul adresării în scris a avertizării de integritate – și semnătura)⁶⁶.

În sensul Legii avertizorilor de integritate, **angajat al IMSP îndreptățit să facă o dezvăluire/avertizare este o noțiune mai largă** și include persoanele care au sau au avut în ultimele 12 luni:

- ▶ calitate de *salarat*, în sensul legislației muncii, în raport cu IMSP;
- ▶ calitate de *stagiar* sau *voluntar* în raport cu IMSP;
- ▶ raporturi juridice *contractuale*, civile cu IMSP⁶⁷.

Înregistrarea unei dezvăluiri a practicilor ilegale de interes public în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate acordă angajatului care o face statutul de avertizor de integritate. În contextul recunoașterii în calitate de avertizor de integritate, **angajatului i se comunică următoarele informații:**

1. *în cazul depunerii în scris a avertizării de integritate* – confirmarea scrisă privind înregistrarea în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate, faptul inițierii unei examinări a circumstanțelor descrise în avertizarea de integritate și termenul în care va fi informat despre rezultatele examinării (termenul este de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii cu încă 30 de zile, după caz⁶⁸);
2. *în cazul comunicării avertizării de integritate prin telefon* – numărul de înregistrare a apelului, faptul inițierii unei examinări a circumstanțelor descrise în avertizarea de integritate și termenul în care poate reveni cu un apel sau, după caz, în care operatorul îl va contacta telefonic (conform preferințelor angajatului) pentru a-l informa despre rezultatele examinării;
3. *în toate cazurile* – despre respectarea confidențialității identității sale la examinarea dezvăluirii, cu excepția cazurilor de pornire a procedurilor penale sau contravenționale în care este atras în calitate de martor și solicită protecție;

⁶⁶ Ibidem, art.11;

⁶⁷ Ibidem, art.3;

⁶⁸ Ibidem, termenul este fixat în art.12;

4. *în toate cazurile* – faptul că statutul de avertizor de integritate îi va fi retras dacă, pe parcursul examinării, se constată că dezvăluirea nu întrunește vreuna dintre condițiile prevăzute mai sus.

În cazul în care, pe parcursul examinării dezvăluirii, se constată că aceasta nu este făcută de către un angajat al IMSP, nu se referă la o activitate a IMSP sau angajatul nu s-a identificat, însă dezvăluirea conține informații și/sau probe cu privire la practica ilegală – informația transmisă se examinează în baza regulilor generale.

În cazul dezvăluirii publice a practicilor ilegale, angajatul poate fi recunoscut în calitate de avertizor de integritate fie de către autoritățile de examinare (IMSP al cărei angajat este sau CNA), fie de către autoritățile de protecție (IMSP al cărei angajat este sau de către Avocatul poporului), cu solicitarea concomitentă a acordării protecției⁶⁹.

Dacă, în baza avertizării de integritate, este pornit un proces contravențional sau penal, avertizorul de integritate este informat că avertizarea de integritate va fi examinată în condițiile și termenele Codului contravențional sau ale Codului de procedură penală⁷⁰.

8.4. Protecția avertizorilor de integritate

Angajatul care, în legătură cu avertizarea de integritate pe care a făcut-o, este supus răzbunării (prin acțiuni, inacțiuni sau amenințări) din partea angajatorului sau a unei alte persoane din cadrul IMSP în care activează este în **drept să solicite protecție de la:**

- ▶ Angajator (IMSP), în cazul dezvăluirilor interne ale practicilor ilegale;
- ▶ Avocatul Poporului, în cazul dezvăluirilor externe și publice ale practicilor ilegale.

Angajatorul întreprinde acțiuni cu caracter administrativ în vederea încetării răzbunării împotriva angajatului, inclusiv la locul de muncă, și a asigurării protecției acestuia ca avertizor de integritate. Angajatorul anulează actele administrative cu valoare de răzbunare în legătură cu dezvăluirea practicilor ilegale făcută de avertizorul de integritate.

⁶⁹ Ibidem, art.11;

⁷⁰ Ibidem, art.12;

Avocatul Poporului examinează cererea de protecție a avertizorilor de integritate și contribuie la apărarea acestora în condițiile legislației cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)⁷¹. În cazul dezvăluirilor publice ale practicilor ilegale, Avocatul Poporului se poate sesiza din oficiu⁷².

Avertizorul de integritate beneficiază de următoarele garanții de protecție:

1. transferul său ori al persoanei care întreprinde acțiuni de răzbunare, pe perioada examinării cererii de acordare a protecției, într-o altă subdiviziune a IMSP, cu menținerea specificului de activitate, iar în lipsa acesteia – într-o subdiviziune care desfășoară o activitate conexă, pentru a exclude sau a limita influența persoanei care s-a răzbunat în legătură cu avertizarea de integritate sau dezvăluirea practicilor ilegale;
2. sancționarea persoanei care s-a răzbunat în legătură cu avertizarea de integritate sau dezvăluirea practicilor ilegale ori, după caz, a conducătorului IMSP pentru neasigurarea măsurilor de protecție;
3. anularea sancțiunii disciplinare, constatată de către angajator sau, după caz, de către instanța de contencios administrativ, care i-a fost aplicată angajatului ca urmare a unei dezvăluiri în interes public făcute cu bună-credință;
4. despăgubirea prejudiciilor materiale și morale suportate în urma răzbunării⁷³.

Cât privește pct.3 menționat supra, **angajatul se consideră de bună-credință** dacă dezvăluirea practicii ilegale pe care a făcut-o este veridică sau dacă angajatul are convingerea rezonabilă că este veridică și amenință sau prejudiciază interesul public. Dezvăluirea practicii ilegale de către un angajat se prezumă a fi veridică până la proba contrară⁷⁴.

⁷¹ Republica Moldova, *Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014*, accesată în noiembrie 2018;

⁷² Ibidem, art.16;

⁷³ Ibidem, art.14;

⁷⁴ Ibidem, art.6;

Avertizorul de integritate supus răzbunării este în drept să depună o cerere scrisă, în formă liberă, pentru a solicita realizarea garanțiilor sale de protecție. Această cerere se depune la angajator (în cazul dezvoltărilor interne) sau de la Avocatul Poporului (în cazul dezvoltărilor externe și publice).

Angajatul trebuie să întrunească următoarele **condiții pentru a beneficia de protecție:**

- ▶ să fie recunoscut, de către angajator sau de către CNA, în calitate de avertizor de integritate sau să fi făcut o dezvoltare publică a practicilor ilegale;
- ▶ să fie supus răzbunării;
- ▶ să existe legătură de cauzalitate între dezvoltarea practicilor ilegale și pretinsa răzbunare.

Angajatorul (pentru dezvoltări interne) sau Avocatul Poporului (pentru dezvoltări externe ori publice) va examina cererea, prin care se solicită protecția avertizorului de integritate, în regim prioritar, în termen de cel mult 15 zile, după care va informa avertizorul de integritate cu privire la satisfacerea cererii sale sau despre motivele refuzului. Curgerea termenului începe în ziua intrării și înregistrării cererii la IMSP/ Avocatul Poporului.

Protecția acordată poate fi retrasă în cazul constatării ulterioare a următoarelor situații:

- ▶ informația comunicată nu este veridică, inclusiv se demonstrează că angajatul cunoștea sau trebuia să cunoască despre caracterul fals al conținutului dezvoltării sale (dezvoltarea nu este făcută cu bună-credință);
- ▶ pretinsa răzbunare nu este reală;
- ▶ între dezvoltarea de interes public și pretinsa răzbunare nu există legătură de cauzalitate⁷⁵.

⁷⁵ Ibidem, art.15;

9. INTOLERANȚA FAȚĂ DE INCIDENȚELE DE INTEGRITATE

Conducătorii IMSP și lucrătorii medicali asigură credibilitatea și susținerea publică a mandatului lor prin manifestarea spiritului de intoleranță față de incidentele de integritate în cadrul sistemului de ocrotire a sănătății⁷⁶.

Prin *incident de integritate* se subînțelege manifestarea de corupție (act de corupție, conex corupției sau faptă coruptibilă) produsă în împrejurări reale, precum și alte manifestări similare, produse în cadrul unui test de integritate profesională⁷⁷. Incidentele de integritate ce constituie abateri disciplinare reglementate prin legislația specială de profil și, după caz, Codul muncii, iar cele ce constituie contravenții și infracțiuni sunt prevăzute de Codul contravențional și Codul penal⁷⁸.

Pentru a respecta politica națională de intoleranță a incidentelor de integritate, **lucrătorii medicali și farmaciștii au următoarele obligații:**

- ▶ să refuze implicarea în incidente de integritate și să denunțe asemenea încercări, inclusiv cele referitoare la oferirea cadourilor inadmisibile, exercitarea influențelor necorespunzătoare și implicarea în manifestări de corupție;
- ▶ să includă cu bună-credință informații în avertizările de integritate pe care a ales să le facă în condițiile expuse supra;
- ▶ să sprijine neimplicarea în incidente de integritate a altor lucrători medicali⁷⁹.

⁷⁶ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.19, accesată în noiembrie 2018;

⁷⁷ Ibidem, art.3;

⁷⁸ Ibidem, art.19;

⁷⁹ Ibidem;

Pe de altă parte, **conducerii IMSP** îi revin **următoarele obligații** pentru asigurarea intoleranței față de incidentele de integritate:

- ▶ să ofere angajaților IMSP exemplul propriu de respectare a interesului public și de neadmitere a incidentelor de integritate în activitatea profesională;
- ▶ să asigure sancționarea disciplinară a tuturor incidentelor de integritate ce constituie abateri disciplinare admise de angajații IMSP;
- ▶ să sesizeze autoritatea anticorupție responsabilă despre incidentele de integritate ce constituie contravenții și infracțiuni, săvârșite de angajații IMSP ⁸⁰.

⁸⁰ Ibidem;

10. ETICA ȘI DEONTOLOGIA MEDICALĂ

În vederea instituirii unui climat de încredere și respect reciproc între cetățeni și sistemul ocrotirii sănătății, urmărind scopul creării și menținerii prestigiului, sporirii prestației, eliminării manifestărilor de corupție din cadrul IMSP-urilor, MSMPs, conducerea și angajații IMSP-urilor promovează normele Codului deontologiei medicale și informează publicul cu privire la conduita etică și profesională la care cetățenii sunt îndreptățiți să se aștepte din partea lucrătorilor medicali și farmaciștilor⁸¹.

Codul deontologiei medicale urmărește realizarea obiectivelor de ocrotire a drepturilor pacienților, respectare a obligațiilor profesionale; conștientizare a unui comportament corespunzător de către toți membrii comunității medicale; apărare a demnității și a prestigiului profesiei de medic și farmacist⁸².

În cadrul acestui capitol vor fi examinate următoarele aspecte ale eticii și deontologiei medicale:

- ▶ Autoritatea și prestigiul profesiei de medic și farmacist (10.1);
- ▶ Cerințe anti-corupție specifice lucrătorului medical (10.2);
- ▶ Cerințe deontologice în raport cu pacienții (10.3);
- ▶ Cerințe deontologice în raport cu instituția medicală și colegii (10.4);
- ▶ Eroarea medicală (10.5);
- ▶ Menținerea competenței profesionale (10.6).

Acest capitol nu conține o enumerare exhaustivă a tuturor obligațiilor deontologice stabilite prin Cod, ci face o trecere în revistă a celor mai importante dintre ele.

⁸¹ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.23, accesată în noiembrie 2018;

⁸² Republica Moldova, *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct.3, accesată în noiembrie 2018;

10.1. Autoritatea și prestigiul profesiei de medic și farmacist

Autoritatea lucrătorului medical și a farmacistului reprezintă un capital moral personal și depinde de pregătirea profesională a acestuia, presupune un anumit prestigiu, reputație și faimă a persoanei în cauză⁸³.

Potrivit Codului deontologiei medicale, indicatorul calității serviciului medical o constituie încrederea pacientului⁸⁴. În acest sens, lucrătorul medical are obligația de a participa nemijlocit la crearea și protejarea imaginii pozitive a profesiei și a instituției pe care o reprezintă⁸⁵. Mai mult ca atât, fiecare membru al comunității medicale și farmaceutice are obligația de a reacționa și a raporta autorităților ierarhic superioare cazurile care ar putea afecta imaginea și autoritatea profesională, ar avea impact negativ asupra prestigiului profesiei de medic și farmacist, ar afecta reputația instituției în care activează, sesizate în cadrul activității profesionale⁸⁶.

Profesia de medic este incompatibilă cu duritatea, apatia, ignoranța, indiferența, aroganța, nerăbdarea, corupția, discriminarea, stigmatizarea, care afectează și discreditează atât autoritatea unui lucrător medical ori farmacist în parte, cât și a colectivului profesional, a medicinei în ansamblu⁸⁷.

10.2. Cerințe de integritate specifice lucrătorului medical

Cerințele de integritate specifice lucrătorului medical și farmacistului, după cum sunt expuse în Codul deontologiei medicale, constituie interdicții specifice și au fost expuse în cadrul Capitolului 4.

⁸³ Ibidem, pct.10;

⁸⁴ Ibidem, pct.14;

⁸⁵ Ibidem, pct.12;

⁸⁶ Ibidem, pct.11;

⁸⁷ Ibidem, pct.29;

10.3. Cerințe deontologice în raport cu pacienții

Raportul medic–pacient se întemeiază pe respect și încredere reciprocă, pe dreptul la opțiune al pacientului, exercitat conform legislației în vigoare⁸⁸.

Din momentul în care a răspuns unei solicitări, lucrătorul medical este obligat moral să asigure bolnavului îngrijiri calificate, inclusiv prin trimiterea pacientului la o unitate medicală sau la un specialist cu competențe superioare⁸⁹.

În continuare, se examinează rigorile deontologice ale medicilor în raport cu pacienții din următoarele perspective:

- ▶ Sănătate publică (10.3.1);
- ▶ Informarea și respectarea opțiunii pacientului (10.3.2);
- ▶ Confidențialitatea și secretul profesional (10.3.3);
- ▶ Intervenții medicale (10.3.4);
- ▶ Urgențele medicale, calamitățile naturale și situațiile de forță majoră (10.3.5);
- ▶ Respectarea integrității și demnității pacientului (10.3.6);
- ▶ Cercetarea biomedicală pe subiecți umani (10.3.7);
- ▶ Refuzul de a acorda asistență medicală (10.3.8).

10.3.1. Sănătate publică

Lucrătorul medical are obligația morală să aducă la cunoștința organelor competente orice situație care ar putea prezenta pericol pentru sănătatea publică⁹⁰.

⁸⁸ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005*, art.18, accesată în noiembrie 2018;

⁸⁹ Republica Moldova, *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct.31, accesată în noiembrie 2018;

⁹⁰ Ibidem, pct.33;

10.3.2. Informarea și respectarea opțiunii pacientului

Lucrătorul medical trebuie să respecte dreptul pacientului la libera alegere a persoanelor implicate în actul medical⁹¹. Lucrătorul medical trebuie să respecte dreptul de decizie al pacientului, fără a-i impune convingerile personale și fără a exercita presiuni psihice asupra acestuia⁹².

Lucrătorul medical trebuie să ofere pacientului, la cererea acestuia, informații depline și inteligibile despre starea sănătății sale, despre etapele tratamentului, riscurile și rezultatele scontate⁹³. Maniera de prezentare a informației trebuie să inspire optimism, speranță și încredere, fără a omite importanța factorului psihic⁹⁴.

Cu cât actul medical preconizat este mai complex și mai riscant, cu atât informarea pacientului cu privire la riscurile și alternativele posibile trebuie să fie mai amplă⁹⁵. Prognosticul grav va fi adus la cunoștința pacientului cu prudență, compasiune și tact, oferind pacientului suport psihoemoțional și speranță, iar în caz de necesitate, referire la consiliere psihologică⁹⁶. Prognosticul real nu se va divulga în cazul în care pacientul declară că nu dorește să afle adevărul. În asemenea caz, pot fi informați unii membri ai familiei pacientului, conform indicațiilor acestuia⁹⁷. Prognosticul va fi comunicat familiei doar cu consimțământul pacientului⁹⁸.

Consimțământul se consideră implicit în cazurile în care pacientul se prezintă personal pentru a beneficia de consultația medicală sau este solicitată o consultare medicală la domiciliu. Consimțământul va fi acceptat doar după informarea deplină a pacientului cu privire la diagnostic, prognostic, alternativele terapeutice, riscurile și avantajele acestora⁹⁹.

⁹¹ Ibidem, pct.34;

⁹² Ibidem, pct.39;

⁹³ Ibidem, pct.36;

⁹⁴ Ibidem, pct.38;

⁹⁵ Ibidem, pct.40;

⁹⁶ Ibidem, pct.42;

⁹⁷ Ibidem, pct.43;

⁹⁸ Ibidem, pct.41;

⁹⁹ Ibidem, pct.45-46;

Consimțământul pacientului poate fi acceptat în formă verbală sau în formă scrisă și se perfectează prin înscrierea în documentația medicală a acestuia, cu semnarea obligatorie de către pacient sau reprezentantul său legal (ruda apropiată) și medicul curant sau personalul medical, unde vor fi indicate explicit denumirea și condițiile actului medical preconizat, precum și riscurile posibile¹⁰⁰. În situația pacienților minori sau a persoanelor cu capacitate limitată de exercițiu, consimțământul va fi exprimat de tutore, reprezentanți legali sau alte persoane desemnate¹⁰¹.

Lucrătorul medical trebuie să se asigure că refuzul pacientului nu este condiționat de un moment de afect sau de suprasolicitare psihică. În cazurile menționate, cu acordul pacientului, lucrătorul medical poate apela la ajutorul rudelor sau al persoanelor apropiate, care pot să ofere suport la luarea deciziei de către pacient. În lipsa acestora, lucrătorul medical va oferi suport pacientului în luarea deciziei în conformitate cu datoria profesională, obiectivul primordial fiind viața, sănătatea și beneficiul pacientului¹⁰².

În cazul în care motivul incertitudinilor depășește competența profesională și are aspect social, juridic sau alt aspect non-medical, se recomandă consultarea comitetelor de etică existente la nivel instituțional, care se vor pronunța în acest sens prin emiterea recomandărilor respective¹⁰³.

10.3.3. Confidențialitatea și secretul profesional

Lucrătorul medical are datoria de a proteja confidențialitatea informațiilor referitoare la pacienți, obținute în cadrul activității lor profesionale prin procesul de acumulare, stocare, transmitere, primire ori distrugere a datelor. Confidențialitatea este dreptul pacientului ca informația referitoare la starea sănătății sale fizice și psihice, aspectele intime ale vieții personale

¹⁰⁰ Ibidem, pct.48;

¹⁰¹ Ibidem, pct.50;

¹⁰² Ibidem, pct.47;

¹⁰³ Ibidem, pct.51;

să nu fie divulgată unor persoane terțe, în condițiile Legii privind protecția datelor cu caracter personal¹⁰⁴. Informațiile confidențiale pot fi dezvăluite:

- ▶ cu consimțământul scris al pacientului;
- ▶ cu consimțământul scris al tutorelui/reprezentantul legal al pacientului, atunci când vârsta pacientului sau starea lui de sănătate nu permite consimțirea directă;
- ▶ în cazul prevenirii afectării majore sau punerii în pericol a sănătății pacientului, a unei terțe persoane sau a publicului în general;
- ▶ la cererea organelor de urmărire penală, a procuraturii și instanței judecătorești în legătură cu efectuarea urmăririi penale sau a cercetării judecătorești;
- ▶ în alte situații prevăzute de lege.

Divulgarea informației private, în cazurile menționate *supra*, se face cu precauție, fără a aduce prejudicii morale pacientului, cu maxim respect pentru demnitatea acestuia¹⁰⁵.

10.3.4. Intervenții medicale

Orice intervenție medicală poate fi efectuată cu acordul pacientului, cu excepția situațiilor când starea lui fizică și psihică nu-i permite să ia o decizie conștientă sau în alte situații stabilite de legislație.

Medicul este obligat să informeze pacientul sau reprezentanții lui legali asupra unor eventuale riscuri ce comportă intervenția medicală, precum și un eventual refuz de intervenție medicală.

Medicul este în drept să refuze efectuarea intervenției medicale (cu excepția situațiilor de urgență), readresând pacientul unui alt medic, în următoarele cazuri excepționale:

- ▶ în lipsa unei competențe profesionale în domeniu sau a posibilităților tehnico-medice necesare efectuării intervenției medicale;

¹⁰⁴Republica Moldova, *Legea privind protecția datelor cu caracter personal nr. 133 din 08.07.2011*, accesată în octombrie 2018;

¹⁰⁵ Ibidem, pct.52-55;

- ▶ în cazul unor contradicții între efectuarea intervenției medicale și principiile etico-morale ale medicului;
- ▶ în cazul imposibilității creării unui contact terapeutic cu pacientul¹⁰⁶.

10.3.5. Urgențele medicale, calamitățile naturale și situațiile de forță majoră

Lucrătorul medical nu poate fi obligat să-și exercite profesia în condiții ce ar putea compromite calitatea îngrijirilor medicale și a actelor profesionale, cu excepția urgențelor medico-chirurgicale vitale¹⁰⁷. În situațiile de urgență, când viața pacientului este pusă în pericol, iar acesta nu își poate exprima voința și rudele sau reprezentanții săi legali nu pot fi contactați, consimțământul va fi considerat implicit, iar lucrătorul medical va face tot posibilul pentru a salva viața pacientului, urmând ca acesta să fie informat ulterior despre amplasarea actului medical efectuat¹⁰⁸.

Lucrătorul medical care se află lângă un pacient rănit sau în pericol are obligația să-i acorde asistență la nivelul posibilităților momentului și locului sau să se asigure că acesta primește îngrijirile necesare. În caz de pericol de moarte, lucrătorul medical va rămâne lângă pacient atâ timp cât este nevoie de ajutorul lui profesional.

În caz de situații excepționale, lucrătorul medical va oferi serviciile sale profesionale imediat ce a luat cunoștință despre eveniment. În caz de forță majoră sau de situații excepționale, lucrătorul medical nu are dreptul să-și abandoneze bolnavii, cu excepția cazului în care autoritatea publică centrală de specialitate permite acest lucru printr-un ordin emis în conformitate cu legea¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005*, art.18, accesată în noiembrie 2018;

¹⁰⁷ Republica Moldova, *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct.32, accesată în noiembrie 2018;

¹⁰⁸ Ibidem, pct.49;

¹⁰⁹ Ibidem, pct.56-59;

10.3.6. Respectarea integrității și demnității pacientului

Lucrătorul medical solicitat să acorde asistență medicală unei persoane private de libertate, inclusiv unui deținut, nu poate să provoace, direct sau indirect, sau să favorizeze atingerea integrității fizice sau psihice a deținutului, inclusiv a demnității acestuia. Dacă lucrătorul medical sau farmacistul va observa că persoana în detenție necesită îngrijiri medicale, una dintre obligațiile morale și profesionale medicale va fi intervenția în sprijinul și protejarea persoanei deținute, prin acordarea serviciilor de asistență medicală sau farmaceutică¹¹⁰.

Lucrătorul medical nu poate fi implicat în realizarea unor acte degradante pentru ființa umană¹¹¹.

Fiecare lucrător medical trebuie să facă tot posibilul pentru a reduce suferința bolnavului incurabil, cu respectarea demnității acestuia¹¹².

Lucrătorul medical nu va practica mutilarea pacientului fără documente justificate medical și fără consimțământul informat al acestuia, cu excepția situațiilor de urgență ce implică risc vital¹¹³.

Prin acțiunile lor profesionale, lucrătorul medical nu va supune pacientul la niciun act interzis de lege, chiar dacă există cererea expresă a pacientului respectiv sau a reprezentantului acestuia¹¹⁴. Lucrătorul medical nu va asista și nu va îndemna bolnavul la sinucidere sau autovătămări prin sfaturi, recomandări, împrumut de instrumente și alte mijloace, precum și va refuza orice explicație sau ajutor în acest sens.

Lucrătorul medical are obligația de a informa în detaliu orice donator de organe, țesuturi, sânge despre natura intervenției preconizate și consecințele posibile. Medicul implicat în procedura de transplant nu are dreptul să participe la constatarea stării de moarte cerebrală a donatorului de organe sau țesuturi¹¹⁵.

¹¹⁰ Ibidem, pct.35;

¹¹¹ Ibidem, pct.30;

¹¹² Ibidem, pct.71;

¹¹³ Ibidem, pct.73-74;

¹¹⁴ Ibidem, pct.72;

¹¹⁵ Ibidem, pct.76-77;

Se interzice producerea de embrioni umani în scop de cercetare științifică și comercializare. Lucrătorul medical trebuie să manifeste o atitudine echitabilă și fără restricții față de cuplurile care au apelat la serviciul de reproducere umană asistată, iar copilul născut ca urmare a acestei proceduri va putea beneficia de toate drepturile copilului conceput pe cale naturală¹¹⁶. Întreruperea sarcinii poate fi practică doar în cazurile și condițiile prevăzute de lege¹¹⁷.

10.3.7. Cercetarea biomedicală pe subiecți umani

Orice cercetare biomedicală (studiu clinic) cu implicare de subiecți umani, bolnavi sau sănătoși va trebui să fie avizată în mod obligatoriu de către Comitetul Național de Expertiză Etică pentru Studiul Clinic, abilitat cu acest drept¹¹⁸.

În studiul pe subiecți umani, binele individului primează asupra binelui societății și al științei¹¹⁹. Se interzice orice activitate terapeutică sau experimentală pe om din orgoliu¹²⁰.

Fortșarea sau inducerea în eroare a subiectului pentru a participa la cercetarea biomedicală (studiu clinic) constituie o gravă încălcare a principiilor eticii medicale și a legislației în vigoare¹²¹. Subiectul uman poate participa la o cercetare biomedicală (studiu clinic) doar în mod voluntar și numai după ce și-a exprimat consimțământul în scris, iar dacă nu este capabil să-și exprime consimțământul în cunoștință de cauză, după ce reprezentantul său legal și-a dat consimțământul scris, fiind informat despre natura, amploarea, consecințele și riscurile studiului clinic. Subiecții se pot retrage oricând din cercetarea biomedicală (studiu clinic) prin revocarea consimțământului scris, fără prejudicii pentru ei. Refuzul unui pacient de a participa la o cercetare biomedicală (studiu clinic) nu trebuie să influențeze calitatea relației medic-pacient¹²².

¹¹⁶ Ibidem, pct.78-79;

¹¹⁷ Ibidem, pct.75;

¹¹⁸ Ibidem, pct.68;

¹¹⁹ Ibidem, pct.60;

¹²⁰ Ibidem, pct.63;

¹²¹ Ibidem, pct.67;

¹²² Ibidem, pct.64-66;

Lucrătorul medical implicat în cercetarea biomedicală (studiu clinic) are datoria de a promova și a proteja viața, sănătatea, intimitatea și demnitatea subiecților umani care participă la cercetare. Lucrătorul medical trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a proteja intimitatea subiecților participanți la cercetare, pentru a păstra confidențialitatea informațiilor despre aceștia, minimalizând, pe cât posibil, impactul cercetării asupra integrității lor fizice și psihice¹²³.

10.3.8. Refuzul de a acorda asistență medicală

Lucrătorul medical poate refuza efectuarea unui act medical:

- ▶ din motive profesionale temeinice, care pot fi argumentate prin lipsa cunoștințelor suficiente și a calificării specifice sau în cazul unor posibilități tehnico-materiale limitate pentru a efectua asistența solicitată, cu excepția cazurilor de urgență vitală.
- ▶ atunci când devine imposibilă stabilirea unui contact terapeutic cu pacientul care manifestă o implicare psihoemoțională negativă, pacientul urmând să fie trimis la un alt medic, cu calificare similară, pentru acordarea asistenței medicale necesare¹²⁴.

10.4. Cerințe deontologice în raport cu instituția medicală și colegii

Lucrătorul medical are obligația să se abțină de la orice act sau faptă care poate prejudicia imaginea, prestigiul sau interesele legale ale instituției în care activează sau ale pacientului¹²⁵.

Lucrătorul medical va avea un comportament bazat pe respect, corectitudine și amabilitate în relațiile cu toți colegii¹²⁶. Raporturile dintre medici se întemeiază pe corectitudine, colaborare, respect reciproc,

¹²³ Ibidem, pct.61-62;

¹²⁴ Ibidem, pct.69-70;

¹²⁵ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005*, art.7, accesată în noiembrie 2018;

¹²⁶ Republica Moldova, *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct.80, accesată în noiembrie 2018;

solidaritate de breaslă. Raporturile dintre medic și farmacist se desfășoară în spirit de colaborare, în limitele competențelor specifice stabilite. Raporturile dintre medic și farmacist nu sunt raporturi de subordonare. Medicul este obligat să aibă o atitudine respectuoasă față de personalul medical mediu și inferior.

Pot fi supuse criticii numai acțiunile profesionale și comportamentul deontologic. Medicul nu poate împiedica pacientul în alegerea unui alt medic curant. Reputația profesională a medicului se întemeiază pe rezultatele activității sale¹²⁷. Blamarea și defăimarea colegilor în prezența pacienților, a personalului sanitar sau al altor persoane, precum și orice expresie sau act capabil să compromită încrederea în medicul curant și autoritatea acestuia, constituie o încălcare a regulilor etice și deontologice.

Lucrătorul medical va cere părerea unui coleg sau va recomanda pacientului consultarea altor colegi în cazul în care consideră că propriile abilități și cunoștințe sunt insuficiente. Dacă propunerea pentru consultare vine din partea pacientului sau a rudelor acestuia, medicul curant este obligat să organizeze consultarea. Medicul care anterior a consultat pacientul, la propunerea acestuia sau a rudelor, în cadrul adresării sau internării curente, nu va examina pacientul din proprie inițiativă, fără aprobarea medicului curant, cu excepția cazurilor de urgență.

În cazul în care pacientul este consultat de un grup de specialiști, aceștia se vor retrage pentru a discuta cazul. După ce specialiștii vor ajunge la un consens, medicul curant va comunica bolnavului rezultatul consultării. În cadrul consultului medical comun se va păstra atmosfera de stimă și respect reciproc și se va exclude orice manifestare de superioritate față de medicul curant. Cazul și observațiile critice nu se vor discuta în prezența bolnavului sau a altor persoane străine, chiar dacă este vorba de lucrători medicali sau farmaceutici ce se află în subordine. Dacă în urma consultului de către un grup de specialiști avizul acestora diferă fundamental de cel al medicului curant, pacientul trebuie informat despre acest fapt. Medicul curant este liber să se retragă de la tratament în cazul în care părerea medicilor care au participat la consultare prevalează în opinia pacientului sau a rudelor acestuia¹²⁸.

¹²⁷ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005*, art.19 și art.20, accesată în noiembrie 2018;

¹²⁸ Republica Moldova, *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct.81-89, accesată în noiembrie 2018;

10.5. Eroarea medicală/Malpraxis¹²⁹

Poziția pe care o adoptă lucrătorii medicali și farmaciștii față de eroarea medicală trebuie să aibă drept criteriu esențial binele pacientului¹³⁰. În scopul reducerii erorilor medicale, lucrătorul medical trebuie să acționeze cu prudență, scepticism obiectiv, vigilență și entuziasm moderat, să dea dovadă de scrupulozitate științifică¹³¹.

Lucrătorul medical și farmacistul trebuie să ia în considerare și să evalueze cele mai mici riscuri prin atitudine prudentă și acuratețe, inclusiv riscurile supuse normării, adică susceptibile de evaluare anticipată, precum și riscurile nesupuse normării, rezultate din situații de urgență¹³².

Fiecare lucrător medical este obligat, din punct de vedere moral, să raporteze specialiștilor din domeniu comiterea unor greșeli (erori) proprii sau depistarea acestora în lucrul colegilor săi, în cazul în care pot fi afectate viața, sănătatea și binele pacientului¹³³.

10.6. Menținerea competenței profesionale

Lucrătorul medical trebuie să își dezvolte și să își perfecționeze continuu cunoștințele și abilitățile profesionale, pe parcursul întregii activități, să sporească autoritatea și prestigiul profesiei medicale, pentru a merita stima și încrederea pacienților și a colegilor. Autoinstruirea este o responsabilitate importantă și permanentă a membrilor comunității medicale și farmaceutice¹³⁴.

¹²⁹ Republica Moldova, *Codul Penal nr. 985 din 18.04.2002*, art. 213 (Încălcarea din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale), prevede că „încălcarea din neglijență de către medic sau de către un alt lucrător medical a regulilor sau metodelor de acordare a asistenței medicale, dacă aceasta a cauzat a) vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, b) decesul pacientului, se pedepsește cu închisoare de până la 3 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani”.

¹³⁰ Ibidem, pct.90;

¹³¹ Ibidem, pct.93;

¹³² Ibidem, pct.92;

¹³³ Ibidem, pct.91;

¹³⁴ Ibidem, pct.15-16;

În cadrul exercitării profesiei de medic, perfecționarea continuă se realizează prin:

- ▶ pregătire profesională continuă, conform programului elaborat și aprobat de MSMPS;
- ▶ perfecționare sistematică a cunoștințelor și deprinderilor practice ale medicilor la cursuri de reciclare și la alte forme de stagiere;
- ▶ atestare a cunoștințelor teoretice și deprinderilor practice ale medicilor, cu aprecierea gradului de calificare, în modul stabilit de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, ținându-se cont de avizul Ligii Medicilor din Republica Moldova;
- ▶ stimulare a activității medicale de înaltă calificare;
- ▶ susținere din partea statului a medicilor în dorința de perfecționare a cunoștințelor profesionale¹³⁵.

¹³⁵ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005*, art.13, accesată în noiembrie 2018;

11. ACCESUL LA INFORMAȚII DE INTERES PUBLIC

Potrivit prevederilor Legii integrității, accesul la informații de interes public cu privire la activitatea entităților publice (inclusiv IMSP) garantează eficientizarea procesului de informare a populației și a controlului efectuat de către cetățeni asupra activității entităților publice, stimularea formării opiniilor și participării active a populației la procesul de luare a deciziilor. În acest scop, conducătorul entității publice și agenții publici asigură accesul liber la informațiile oficiale, inclusiv informarea activă, corectă și la timp a cetățenilor asupra chestiunilor de interes public și asupra problemelor de interes personal pentru ei¹³⁶.

În acest sens, IMSP urmează să asigure examinarea solicitărilor de acces la informații și să respecte termenul de 15 zile lucrătoare pentru furnizarea informației, cu posibilitatea prelungirii acestui termen cu încă 5 zile lucrătoare, după informarea prealabilă a solicitantului despre prelungire. Totodată, asigurarea realizării dreptului de acces la informație se face cu respectarea limitărilor legale în scopul protejării informației confidențiale și vieții private a persoanei, precum și în alte cazuri stabilite (secret comercial, bancar etc.).

Administrația și angajații IMSP sunt în drept să difuzeze de urgență pentru publicul larg informația care le-a devenit cunoscută în cadrul activității IMSP dacă această informație poate preîntâmpina sau diminua pericolul pentru viața și sănătatea oamenilor sau pericolul producerii unor prejudicii de orice natură, poate opri răspândirea informației neveridice sau diminua consecințele negative ale răspândirii acesteia ori dacă această informație are o deosebită importanță socială¹³⁷.

¹³⁶ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.21, accesată în noiembrie 2018;

¹³⁷ Ibidem;

În cazul IMSP, implementarea politicii naționale de integritate privind accesul la informații de interes public se desfășoară, mai degrabă, după regulile speciale aplicabile activității domeniului ocrotirii sănătății, a obligațiilor profesionale legale și etice ale lucrătorilor medicali. Acest lucru nu înseamnă că medicii și conducătorii de IMSP nu trebuie să respecte cerințele generale ale Legii privind accesul la informație, nr.982 din 11.05.2000¹³⁸. Însă, dat fiind specificul profesional, medicii sunt grevați de secretul profesional¹³⁹ și confidențialitatea informațiilor despre pacienți.

Se consideră *secret profesional al medicului și informații personale ce nu pot fi divulgate* informațiile despre solicitarea asistenței medicale, despre starea sănătății, diagnostic și alte date obținute de medic în examinarea și tratamentul pacientului. Secretul profesional nu poate fi divulgat nici după terminarea tratamentului sau moartea pacientului.

Informația care constituie secret profesional poate fi transmisă unor alte persoane, în interesul examinării și tratării pacientului, al efectuării unor investigații științifice, utilizării acestor date în procesul de studii și în alte scopuri – doar cu acordul pacientului sau al reprezentantului său legal. Prezentarea informațiilor care constituie secret profesional către alte persoane fără consimțământul pacientului sau al reprezentantului său legal se admite în următoarele cazuri:

- ▶ în scopul examinării și tratamentului pacientului care nu este în stare, din cauza sănătății, să-și exprime dorința;
- ▶ în cazul posibilității extinderii unor maladii contagioase, intoxicații și unor alte maladii care prezintă pericol în masă;
- ▶ la cererea organelor de urmărire penală, a procuraturii și instanței judecătorești în legătură cu efectuarea urmăririi penale sau cercetării judecătorești;
- ▶ la cererea Avocatului Poporului sau, după caz, a Avocatului Poporului pentru drepturile copilului, în scopul asigurării protecției

¹³⁸ Republica Moldova, *Legea privind accesul la informație nr. 982 din 11.05.2000*, accesată în noiembrie 2018;

¹³⁹ Republica Moldova, *Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005*, art.10, accesată în noiembrie 2018;

persoanelor împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante;

- ▶ la solicitarea membrilor Consiliului pentru prevenirea torturii, în cadrul vizitelor efectuate de ei și în limitele necesare desfășurării vizitelor;
- ▶ în caz de acordare a ajutorului medical unei persoane ce nu dispune de capacitate de exercițiu deplină, incapabilă să informeze părinții sau reprezentanții săi legali;
- ▶ în cazul unor circumstanțe în al căror temei se poate presupune că prejudiciul cauzat sănătății persoanei reprezintă consecința unei acțiuni ilegale.

În toate cazurile de transmitere legală a informațiilor personale ale pacientului grevează persoanele cărora le-au fost transmise informații ce constituie secret profesional de răspundere pentru divulgarea informației transmise lor, în condițiile legii¹⁴⁰.

¹⁴⁰ Ibidem;

12. STANDARDE SUPLIMENTARE PENTRU CONDUCĂTORII INSTITUȚIILOR MEDICO-SANITARE PUBLICE

Cadrul legal general ce reglementează domeniul integrității în sectorul public nu se aplică în totalitate lucrătorilor medicali, deoarece aceștia nu sunt subiecți ai declarării averilor și intereselor personale și, implicit, nu sunt subiecți ai reglementărilor referitoare la conflictele de interese, limitărilor de publicitate (reclamă) și restricțiilor post-angajare. Totodată, medicii nu sunt vizați de reglementările referitoare la asigurarea transparenței în procesul decizional și gestionarea resurselor financiare și materiale ale IMSP, dacă nu au fost atrași printr-un ordin expres al administrației IMSP în acest sens. Standardele de integritate care li se aplică medicilor și conducătorilor IMSP au fost expuse în capitolele 2-11 ale Ghidului.

Capitolul 12 examinează un șir de standarde de integritate aplicabile doar conducătorilor/ adjuncților conducătorilor IMSP, pe lângă celelalte standarde examinate în capitolele anterioare. Astfel, Capitolul 12 al Ghidului se referă la:

- ▶ Avera și interesele personale (12.1);
- ▶ Conflictele de interese (12.2);
- ▶ Limitarea publicității (reclamei) (12.3);
- ▶ Transparența în procesul decizional (12.4);
- ▶ Gestionarea resurselor financiare și materiale ale IMSP (12.5);
- ▶ Restricțiile post-angajare ale conducătorilor IMSP (pantufrajul) (12.6).

12.1. Avera și interesele personale

Respectarea regimului juridic al declarării averilor și intereselor personale de către conducător/adjunct al conducătorului IMSP urmărește prevenirea îmbogățirii nejustificate și ilicite și a evitării conflictelor de interese în activitatea lor, precum și în vederea responsabilizării pentru asemenea fapte. Conducătorii/adjuncții conducătorilor IMSP sunt obligați să depună declarația de avere și interese personale în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 17.06.2016 privind declararea averii și a intereselor personale (Legea declarării averilor și intereselor personale)¹⁴¹.

În vederea asigurării depunerii declarațiilor de către toți conducătorii/adjuncții conducătorilor IMSP-urilor, MSMPs desemnează responsabili de ținerea și actualizarea permanentă a informației din Registrul electronic al subiecților declarării averii și a intereselor personale, precum și asigură sancționarea disciplinară a acestor persoane pentru nerespectarea obligațiilor ce le revin¹⁴².

Declarația de avere și interese personale reprezintă un act personal și irevocabil depus, pe proprie răspundere, în format electronic, prin intermediul sistemului electronic E-Integritate, disponibil pe pagina electronică a Autorității Naționale de Integritate (<http://ani.md>). Completarea și depunerea declarației de avere și interese personale în format electronic se efectuează în conformitate cu Regulamentul privind modul de completare a declarației de avere și interese personale în formă electronică, aprobat prin Ordinul ANI nr. 15 din 27.02.2018¹⁴³. Semnarea declarației electronice se face prin utilizarea semnăturii electronice emise în condițiile legii. Instrucțiuni detaliate privind completarea declarației electronice sunt disponibile pentru subiecții declarării inclusiv în Ghidul de utilizare pentru depunerea on-line a

¹⁴¹ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.13, accesată în noiembrie 2018;

¹⁴² Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.23, și *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.13, ambele legi accesate în noiembrie 2018;

¹⁴³ Republica Moldova, *Regulamentul privind modul de completare a declarației de avere și interese personale în formă electronică, Ordinul ANI nr. 15 din 27.02.2018*, accesat în noiembrie 2018;

declarațiilor de avere și intereselor personale¹⁴⁴. După depunerea declarației, subiecții declarării pot descărca recipisa electronică de confirmare a acceptării acesteia. Textul recipisei este prezentat în Anexa 12 a prezentului Ghid.

ANI adoptă instrucțiuni de completare a declarațiilor, pe care le publică pe pagina sa web www.ani.md.

Obligația de depunere a declarației de avere și interese personale revine:

- ▶ *Conducătorilor/adjuncților conducătorilor IMSP numiți în funcție – în termen de 30 de zile de la numire¹⁴⁵;*
- ▶ *Conducătorii/adjuncții conducătorilor IMSP aflați în exercițiul funcției – anual, până la data de 31 martie¹⁴⁶;*
- ▶ *Conducătorii/adjuncții conducătorilor IMSP care și-au reluat activitatea după suspendarea din funcție – în termen de 30 de zile după reluarea funcției de conducător/adjunct al conducătorului IMSP, dacă perioada de suspendare a fost mai mare de un an fiscal¹⁴⁷;*
- ▶ *Foștilor conducători/adjuncți ai conducătorilor IMSP – în termen de 30 de zile de la eliberarea din funcția ocupată¹⁴⁸.*

Potrivit art. 6 din Legea nr. 133/2016, în cazul schimbării funcției în cadrul aceleiași entități, prin avansare/promovare sau prin numirea într-o altă funcție, subiectul declarării nu depune o nouă declarație. Această regulă se aplică doar subiecților declarării din cadrul subdiviziunilor interioare (servicii, secții, direcții și direcții generale) sau serviciilor publice desconcentrate administrate în mod direct de ministere și de alte autorități administrative centrale, care nu au statut de persoană juridică și nici capacitate de a reprezenta și de a acționa în nume propriu. Astfel, în cazul promovării sau a transferului la o altă IMSP este necesară depunerea unei noi declarații de avere și interese personale de către conducătorul/adjunctul conducătorului IMSP.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Republica Moldova, *Ghidul de utilizare și pentru depunerea on-line a declarațiilor de avere și intereselor personale*, accesat în octombrie 2018;

¹⁴⁵ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.6, accesată în noiembrie 2018;

¹⁴⁶ Ibidem;

¹⁴⁷ Ibidem;

¹⁴⁸ Ibidem;

¹⁴⁹ Ibidem;

Consecința nedeplinirii declarației de avere și interese personale, a refuzului de a o depune, precum și dispunerea de către instanța de judecată (în baza actelor de constatare ale ANI), prin hotărâre irevocabilă, a constatării și confiscării averii nejustificate – constituie abateri disciplinare sancționate cu eliberarea din funcție a conducătorului/adjunctului conducătorului IMSF de către organul care l-a numit¹⁵⁰. Totodată, aceste încălcări atrag, după caz, răspunderea contravențională sau penală.

Confiscarea averii nejustificate se face în baza constatării de către ANI a existenței unei diferențe substanțiale între veniturile realizate pe parcursul exercitării mandatelor sau a funcțiilor publice ori de demnitate publică și averea dobândită în aceeași perioadă și nejustificată. Urmare a acestei constatări, ANI adresează instanței de judecată cereri în vederea dispunerii confiscării averii nejustificate¹⁵¹.

Mai mult ca atât, în anul 2013 în Codul penal a fost introdusă **infrațiunea de îmbogățire ilicită** în art.330², care, în cazul persoanelor care dețin funcții de răspundere, incriminează deținerea, personal sau prin intermediul unor terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit, se pedepesc cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

În același an, a fost introdusă **măsura confiscării extinse** în art.106¹ Cod penal, aplicabilă în cazul condamnării pentru infrațiuni de corupție, inclusiv a infrațiunii de îmbogățire ilicită. Astfel, confiscarea extinsă se dispune dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

- a) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată timp de 5 ani înainte și după săvârșirea infrațiunii, până la data adoptării sentinței, depășește substanțial veniturile dobândite licit de aceasta;

¹⁵⁰ Republica Moldova, *Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate nr. 132 din 17.06.2016*, art.17, și *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.23, ambele legi accesate în noiembrie 2018;

¹⁵¹ Republica Moldova, *Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate nr. 132 din 17.06.2016*, art.7, accesată în noiembrie 2018;

- b) instanța de judecată constată, în baza probelor prezentate în dosar, **inclusiunea intenționată a unor date incomplete sau false, precum și neinclusiunea intenționată a unor date în declarația de avere și interese personale**¹⁵². Această infracțiune se pedepsește cu amendă în mărime de la 400 la 600 unități convenționale sau cu închisoare de până la 1 an, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

Având în vedere cele expuse, conducătorii/adjuncții conducătorilor IMSP urmează să întocmească declarațiile de averi și interese personale cu maximă diligență și exactitate, deoarece acestea se supun controlului administrativ din partea ANI, dar și controlului public. În acest sens, toate declarațiile de averi și interese, cu excepția anumitor date cu caracter personal expres prevăzute de lege, se publică pe pagina web a ANI¹⁵³.

Conținutul declarațiilor de averi și interese ale conducătorilor/adjuncților conducătorilor IMSP se regăsește deseori în vizorul jurnaliștilor. În aceste condiții, societatea exercită o monitorizare și control public asupra declarațiilor de avere și interese ale conducătorilor/adjuncților conducătorilor IMSP. Informația incorectă sau incompletă, bunurile mobile și imobile sub-evaluate în raport cu valoarea de piață are mari șanse să fie depistată de cetățeni și jurnaliști, precum și să fie solicitat controlul administrativ și sancționarea corespunzătoare din partea ANI.

Mai mult ca atât, jurnaliștii vigilenți în raport cu conducătorii/adjuncții conducătorilor IMSP aduse în atenția publicului, vor atrage atenția nu doar asupra averilor, dar și asupra intereselor personale ale acestora, după cum au fost declarate, pentru a releva existența potențialelor conflicte de interese în activitatea lor.

Anume din aceste motive, conducătorii/adjuncții conducătorilor IMSP trebuie să atragă o atenție deosebită procesului de completare a declarațiilor de averi și interese personale.

¹⁵² Republica Moldova, *Codul Penal nr. 985 din 18.04.2002*, art.352¹ alin.(2), accesat în noiembrie 2018;

¹⁵³ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.5 și art.9, accesată în noiembrie 2018;

12.2. Conflictul de interese

În vederea asigurării servirii interesului public cu imparțialitate și obiectivitate, conducătorii și adjuncții conducătorilor IMSP sunt obligați să identifice și să trateze conflictele de interese care apar în activitatea lor profesională în termenul și modul prevăzute de Legea declarării averii și a intereselor personale¹⁵⁴.

În sensul acestei legi, *conflictul de interese ale conducătorului și adjunctului conducătorului IMSP* este situația în care persoana menționată are un interes personal ce influențează sau ar putea influența exercitarea imparțială și obiectivă a obligațiilor și responsabilităților ce îi revin potrivit legii.

Prin *interes personal al conducătorului și adjunctului conducătorului IMSP* se înțelege orice interes material sau nematerial al persoanei menționate, ce rezultă din activitățile sale în calitate de persoană privată, din relațiile sale cu persoane apropiate sau cu persoane juridice și alți agenți economici, indiferent de tipul de proprietate, din relațiile sau afiliațiile sale cu organizații necomerciale, inclusiv cu partidele politice și cu organizațiile internaționale.

Totodată, *persoană apropiată conducătorului și adjunctului conducătorului IMSP* este considerată soțul/soția, copilul, concubinul/concubina¹⁵⁵ subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea conducătorului sau adjunctului conducătorului IMSP¹⁵⁶, de asemenea persoana înrudită prin sânge sau prin adopție cu acesta (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și persoana înrudită prin afinitate cu el (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră)¹⁵⁷.

¹⁵⁴ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.21, accesată în noiembrie 2018;

¹⁵⁵ Concubinul/concubina este definit în *Legea nr. 133, cu modificările ulterioare din iunie 2018*, ca fiind persoana care a conviețuit cu subiectul declarării cel puțin 183 de zile pe parcursul anului fiscal precedent;

¹⁵⁶ *Legea declarării averilor și intereselor stabilește în art.3 că persoană aflată la întreținere este persoana care întrunește cumulativ următoarele condiții: a) locuiește împreună cu subiectul declarării sau este întreținută de acesta, inclusiv în baza unui contract de întreținere pe viață; b) are un venit anual ce nu depășește două salarii medii lunare pe economie;*

¹⁵⁷ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.3, accesată în noiembrie 2018;

12.2.1. Tipologia conflictelor de interese

Conform Legii nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, se deosebesc următoarele **tipuri de conflicte**:

- ▶ *conflict de interese potențial* – situația în care interesele personale ale conducătorului /adjunctului IMSP ar putea conduce la apariția unui conflict de interese real;
- ▶ *conflict de interese real* – apare în cazul în care conducătorul/adjunctul IMSP este chemat să rezolve o cerere/un demers, să emită un act administrativ, să încheie direct sau prin intermediul unei persoane terțe un act juridic, să ia o decizie sau să participe la luarea unei decizii în care are interese personale sau care vizează persoane ce îi sunt apropiate, persoanele fizice și juridice cu care are relații cu caracter patrimonial și care influențează sau pot influența exercitarea imparțială și obiectivă a funcției de conducător sau și adjunct al conducătorului IMSP;
- ▶ *conflict de interese consumat* – reprezintă fapta conducătorului/ adjunctului IMSP de a admite un conflict de interese real, fără să fi respectat obligația de abținere înainte de declarare și soluționare și/ sau fără a-l fi declarat¹⁵⁸.

12.2.2. Obligații corelative identificării și tratării conflictelor de interese

Conducătorul/adjunctul conducătorului IMSP are următoarele obligații în legătură cu identificarea și tratarea conflictelor de interese, care se îndeplinesc în condițiile legislației speciale:

- a) să declare în scris, în termen de 3 zile, MSMPs despre conflictul de interese real apărut în cadrul activității sale profesionale, explicând natura conflictului de interese și cum acesta influențează sau poate influența exercitarea imparțială și obiectivă a atribuțiilor sale;
- b) să evite consumarea conflictului de interese prin abținere de la exercitarea atribuțiilor sale în măsura în care acestea sunt amenințate de conflictul de interese, până la soluționarea acestuia¹⁵⁹.

¹⁵⁸ Ibidem, art.12;

¹⁵⁹ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06. 2016*, art.12, și *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.14, ambele legi accesate în noiembrie 2018;

Pentru a evita consumarea conflictului de interese, conducătorul/adjunctul conducătorului IMSP este ținut să nu rezolve cererea/demersul, să nu emită actul administrativ, să nu încheie, direct sau prin intermediul unei persoane terțe, actul juridic, să nu ia sau să nu participe la luarea deciziei în exercitarea funcției sale până la soluționarea conflictului de interese¹⁶⁰.

Informarea despre apariția unui conflict de interese real se va face până la soluționarea cererii/demersului, emiterea actului administrativ, încheierea, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a actului juridic, participarea la luarea deciziei sau luarea deciziei și va lua forma unei declarații scrise ce trebuie să conțină date despre natura conflictului de interese și despre modul în care acesta influențează sau poate influența îndeplinirea imparțială și obiectivă a funcției de conducător/adjunct al conducătorului IMSP¹⁶¹. În acest sens, Ghidul conține în **Anexa 9** un **formular de declarare a conflictului de interese real**. Toate declarațiile de conflicte de interese se înregistrează într-un registru special, ținut de către angajator (în cazul conducătorilor IMSP – de către MSMPS). Modelul de **Registru al declarațiilor privind conflictele de interese** se include în **Anexa 10** a Ghidului.

MSMPS îi revin următoarele obligații în legătură cu identificarea și tratarea conflictelor de interese:

- a)** să nu admită cu bună știință exercitarea atribuțiilor de serviciu de către conducători/adjuncții conducătorilor IMSP în situații de conflict de interese real;
- b)** să asigure ținerea evidenței declarațiilor de conflict de interese în Registrul declarațiilor privind conflicte de interese¹⁶² și să desemneze persoana responsabilă în acest sens (a se vedea în Anexa 10 a Ghidului registrul privind conflictele de interese);
- c)** să soluționeze conflictul de interese declarat în termen de cel mult 3 zile de la data aducerii la cunoștință, aplicând opțiunile de

¹⁶⁰ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.12, accesată în noiembrie 2018;

¹⁶¹ Ibidem;

¹⁶² Modelul Registrului declarațiilor privind conflictele de interese este prevăzut în Anexa nr.4 la *Legea declarării averilor și intereselor personale*;

soluționare prevăzute de legislația specială, luând în considerare interesele IMSP, interesul public și interesele legitime ale conducătorului/adjunctului conducătorului IMSP, nivelul, tipul funcției deținute de acesta, natura conflictului de interese, precum și alți factori;

- d) să se adreseze ANI în cazul în care nu poate soluționa conflictul de interese declarat de conducătorul/adjunctul conducătorului IMSP;
- e) să informeze semestrial, în formă scrisă, ANI despre conflictele de interese consumate depistate și măsurile întreprinse¹⁶³.

Soluționarea unui conflict de interese real se face prin examinarea situației de conflict și prin determinarea și aplicarea opțiunii pentru soluționarea conflictului. Conflictul de interese real se soluționează de către conducătorul/adjunctul conducătorului IMSP, organul de angajare (MSMPS sau autoritățile de nivel local), sau, după caz, prin solicitarea ANI de acordare a suportului consultativ în identificarea unei soluții în cadrul deciziei de soluționare a conflictelor de interese. Până la soluționarea conflictului de interese real, conducătorului/adjunctului conducătorului IMSP îi este interzisă întreprinderea oricărei acțiuni pe cauza dată, cu excepția abținerii.

Conducătorul/adjunctul conducătorului IMSP poate soluționa conflictul de interese real în care se află prin abținerea de la rezolvarea cererii/demersului, de la emiterea/adoptarea actului, de la încheierea actului juridic, de la participarea la luarea unei decizii sau luarea deciziei/votare, informând toate părțile vizate de decizia respectivă în privința măsurilor luate pentru a proteja corectitudinea procesului de luare a deciziilor¹⁶⁴.

În cazul declarării situației de conflicte de interese de către conducători/adjuncți ai conducătorilor IMSP, organul de angajare (MSMPS sau autoritățile de nivel local), în termen de 3 zile de la data la care a fost informat despre conflictul de interese real al conducătorului/adjunctului conducătorului

¹⁶³ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.12 și 13, și *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.14, accesată în noiembrie 2018;

¹⁶⁴ Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.14, accesată în noiembrie 2018;

IMSP, are obligația să soluționeze conflictul de interese, aplicând una dintre următoarele opțiuni, în măsura în care legile speciale nu prevăd altfel:

- ▶ restricționarea accesului conducătorului/adjunctului conducătorului IMSP, afectat de un conflict de interese, la anumite informații sau restricționarea participării lui la examinarea situațiilor care au legătură cu interesul său personal;
- ▶ transferul conducătorului/adjunctului conducătorului IMSP într-o altă funcție, cu acordul scris al acestuia;
- ▶ redistribuirea sarcinilor și responsabilităților conducătorului/adjunctului conducătorului IMSP, atunci când se consideră că un anumit conflict de interese real va continua să existe (spre exemplu, unui alt adjunct al IMSP)¹⁶⁵.

Legea prevede expres obligația conducătorului/adjunctului conducătorului IMSP care și-a declarat conflictul de interese real în care se află să se conformeze deciziei de soluționare a acestuia¹⁶⁶.

12.2.3. Efectul actelor emise în situații de conflict de interese

Efectul actelor emise, adoptate sau încheiate cu încălcarea dispozițiilor privind conflictul de interese, este nulitatea absolută, constatată de instanța de judecată, la cererea ANI sau a persoanelor care se consideră lezate în drepturi ca urmare a conflictului de interese. Nulitatea absolută nu survine doar în situația în care anularea actului ar aduce daune interesului public.

Pe lângă eliberarea din funcție, constatarea conflictelor de interese consumate ale conducătorului/adjunctului conducătorului IMSP determină introducerea numelui său în **Registrul de stat al persoanelor care au interdicție de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică**¹⁶⁷, ținut de ANI, iar persoanele incluse în acest registru nu pot fi angajate în funcții publice și de demnitate publică pentru o perioadă de 3 ani¹⁶⁸.

¹⁶⁵ Ibidem;

¹⁶⁶ Ibidem;

¹⁶⁷ Ibidem, art.23;

¹⁶⁸ Ibidem;

Totodată, încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese constituie temei pentru răspunderea contravențională sau penală și pentru revocarea, destituirea sau, după caz, încetarea mandatului, a raporturilor de muncă ori de serviciu ale subiectului în cauză¹⁶⁹.

Astfel, nedeclararea și nesoluționarea conflictului de interese atrag răspundere contravențională, în conformitate cu prevederile art.313² ale Codului contravențional, care se pedepsește cu amendă între 200 și 400 unități convenționale și și privare de dreptul de a ocupa anume funcții pe un termen de până la un an.

Începând cu 1 iunie 2018, prin art.326¹ Cod penal a fost incriminată exercitarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese, în vederea obținerii, directe sau indirecte, a unui avantaj patrimonial a cărui valoare depășește 10000 de unități convenționale¹⁷⁰, pentru sine sau pentru o persoană apropiată în sensul Legii declarării averii și a intereselor personale, dacă conflictul de interese nu a fost declarat și soluționat. În cazul în care exercitarea atribuțiilor în situație de conflict de interese se săvârșește în legătură cu negocierea, gestionarea sau executarea mijloacelor financiare din fonduri publice sau din fonduri externe (de exemplu, asistență externă), sancțiunea stabilită este amendă în mărime de la 15000 la 20000 de unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa funcții publice pe un termen de la 5 la 10 ani.

12.2.4. Abținerea de la promovarea intereselor companiilor farmaceutice

Deși nu le numește ca atare, Codul deontologiei medicale prevede o formă specială de conflict de interese, și anume: exercitarea activității de medic și promovarea intereselor companiilor farmaceutice.

În acest sens, pct.20 al Codului deontologiei medicale interzice lucrătorului medical prescrierea medicamentelor în favoarea unor companii farmaceutice, în scopul obținerii unor profituri personale sau instituționale, precum și prepararea, eliberarea, distribuirea și comercializarea produselor farmaceutice și parafarmaceutice.

¹⁶⁹ Ibidem;

¹⁷⁰ Valoarea unei unități convenționale este de 50 lei;

Constatarea situației de conflict de interese menționate nu se face conform procedurii generale, cu implicarea organului de angajare (MSMPS sau autoritățile de nivel local). Fiind o normă deontologică, acest conflict de interese specific se constată de către comitetul de etică și se sancționează de către administrația IMSP. Aceste încălcări se sancționează disciplinar, fără a aduce atingere procedurilor de atragere la alte tipuri de răspundere juridică (penală, contravențională, civilă, materială, după caz)¹⁷¹.

12.3. Limitarea publicității (reclamei)

Conducătorii și adjuncții conducătorilor IMSP au obligația să respecte și limitările de publicitate (reclamă) pentru a evita favorizarea exponenților din sectorul privat (inclusiv a companiilor farmaceutice). În acest sens, legislația stabilește următoarele interdicții:

- ▶ să nu folosească în scopuri personale simbolurile oficiale ale funcției;
- ▶ să nu permită de a folosi numele său, însoțit de indicarea funcției, precum și vocea sau semnătura sa în orice formă de publicitate a unui agent economic sau a vreunui produs comercial național ori străin¹⁷².

În vederea asigurării respectării de către conducători și adjuncții conducătorilor IMSP a regimului juridic al limitărilor de publicitate, organul de angajare (MSMPS sau autoritățile de nivel local) este obligat să întreprindă următoarele măsuri:

- ▶ să informeze conducătorii și adjuncții conducătorilor IMSP la început de mandat despre regimul juridic al limitărilor de publicitate;
- ▶ să sesizeze Autoritatea Națională de Integritate cu privire la conducătorii și adjuncții conducătorilor IMSP care nu respectă limitările de publicitate în activitatea profesională desfășurată;

¹⁷¹ Republica Moldova, *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct 116, accesată în noiembrie 2018;

¹⁷² Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.21, și *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.14, ambele legi accesate în noiembrie 2018;

- ▶ să pornească procedura disciplinară împotriva conducătorilor și adjuncților conducătorilor IMSP în privința cărora s-a constatat încălcarea regimului juridic al limitărilor de publicitate¹⁷³.

Pentru încălcarea limitărilor de publicitate sunt stabilite sancțiuni contravenționale, în temeiul art. 313⁴ din Codul Contravențional¹⁷⁴, după cum urmează

- ▶ amendă de la 50 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 120 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, inclusiv de a ocupa funcții publice și funcții de demnitate publică, pe un termen de la 6 luni la un an, sau cu amendă de la 200 la 250 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.

12.4. Transparența procesului decizional

Desfășurarea activității IMSP în mod transparent, responsabil în raport cu cetățenii și cu implicarea acestora este asigurată prin crearea posibilităților de participare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea și a altor părți interesate la procesul decizional. Regulile cu privire la procedurile de asigurare a transparenței în procesul decizional din entitățile publice și derogările de la ele sunt prevăzute de Regulamentul Parlamentului, Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional și de actele normative ale Guvernului¹⁷⁵.

Pentru transpunerea acestei politici, conducătorul IMSP are următoarele obligații:

- ▶ să instituie mecanisme de cooperare și de parteneriat cu societatea prin adoptarea regulilor interne privind procedurile de informare, consultare și participare în procesul de elaborare și adoptare a deciziilor, prin întocmirea listei generale a părților interesate,

¹⁷³ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.12, accesată în noiembrie 2018;

¹⁷⁴ Republica Moldova, *Codul Contravențional nr. 218 din 24.10.2008*, art. 313⁴, accesat în noiembrie 2018;

¹⁷⁵ Ibidem, art.20;

precum și prin desemnarea angajatului responsabil de asigurarea transparenței în procesul decizional;

- ▶ să asigure informarea publicului asupra organizării procesului decizional prin:
 - publicarea informației referitoare la programele (planurile) anuale de activitate ale IMSP;
 - publicarea informației privind regulile interne adoptate, a listei generale a părților interesate, precum și a informației privind angajatul desemnat în vederea asigurării transparenței în procesul decizional;
 - informarea publicului, prin intermediul anunțurilor scrise, privind inițierea elaborării deciziei sau, după caz, privind retragerea unui proiect de decizie din procesul de elaborare;
 - punerea la dispoziția părților interesate a proiectului de decizie și a materialelor aferente acestuia;
 - publicarea raportului anual privind asigurarea transparenței în procesul decizional din cadrul entității publice;
- ▶ să asigure recepționarea și examinarea recomandărilor părților interesate în scopul utilizării lor la elaborarea proiectelor de decizii;
- ▶ să asigure consultarea opiniei părților interesate la examinarea proiectelor de decizii;
- ▶ să asigure anunțarea și organizarea ședințelor publice la care se adoptă deciziile;
- ▶ să asigure informarea publicului referitor la deciziile adoptate atât în regim obișnuit, cât și în regim de urgență, cu prezentarea argumentării;
- ▶ să sancționeze disciplinar angajatul care nu a realizat obligațiile încredințate lor în conformitate cu regulile interne adoptate și cu legislația specială în domeniu¹⁷⁶.

¹⁷⁶ Ibidem;

12.5. Gestionarea resurselor financiare și materiale ale IMSP

În vederea valorificării raționale, eficiente și durabile a resurselor publice, constituite ca rezultat al muncii societății prin aportul contribuabililor, precum și a mijloacelor din fonduri externe, conducătorul IMSP și angajații asigură gestionarea alocațiilor bugetare și extrabugetare, administrează patrimoniul public în baza principiilor buneii guvernări, garantează transparența achizițiilor publice, implementarea sistemului de management financiar și control și organizarea auditului intern în sectorul public¹⁷⁷.

În legătură cu organizarea și **implementarea sistemului de management financiar și control**, conducătorul IMSP are următoarele obligații:

- ▶ să organizeze auditul intern și să asigure resursele necesare pentru ca acesta să fie eficient;
- ▶ să ofere independență organizațională și funcțională unității de audit intern, inclusiv prin plasarea acesteia nemijlocit în subordonarea sa;
- ▶ să asigure independența unității de audit intern în realizarea și raportarea activităților de audit intern;
- ▶ să autorizeze personalul unității de audit intern, prin ordin, privind efectuarea misiunii de audit intern;
- ▶ la cererea conducătorului unității de audit intern, să solicite, în scris, de la persoane terțe informația necesară pentru efectuarea auditului intern;
- ▶ să aprobe carta de audit intern, planul strategic și planul anual al activității de audit intern;
- ▶ să aprecieze, în bază de autoevaluare, organizarea sistemului de management financiar și control și să emită anual, pentru anul precedent, o declarație privind buna guvernare.

În vederea garantării **transparenței procedurilor de achiziție publică**, conducătorul IMSP care întrunește condițiile de autoritate contractantă are următoarele obligații:

¹⁷⁷ Ibidem, art.22;

- ▶ să asigure crearea unui grup de lucru pentru achiziții publice din rândul angajaților, inclusiv al celor care sunt specialiști cu experiență profesională în domeniul achizițiilor publice, în limitele personalului scriptic. Conducătorul IMSP este în drept să constituie câteva grupuri de lucru, în funcție de obiectul achiziției, precum și să atragă din afara IMSP, în calitate de consultanți, specialiști și experți din domeniul în care se efectuează achiziția, cărora să le asigure, în cazurile expres prevăzute de legislație, dreptul de vot în cadrul grupului de lucru;
- ▶ să asigure includerea reprezentanților societății civile în componența grupului de lucru, pentru fiecare procedură de achiziție în parte, dacă a fost depusă o cerere scrisă în acest sens cu cel puțin două zile până la data-limită de depunere a ofertelor;
- ▶ să asigure reprezentanților societății civile incluși în grupul de lucru condiții pentru exercitarea dreptului de vot consultativ sau a dreptului la opinie separată în cadrul actului deliberativ al grupului respectiv;
- ▶ să asigure evidența strictă a cererilor parvenite de la societatea civilă și, în cazul în care sunt depuse mai multe cereri prin care se solicită admiterea unui număr al reprezentanților societății civile ce ar depăși o treime din numărul de membri cu drept de vot deliberativ, să asigure desemnarea acestora prin tragere la sorți. Totodată, conducătorul IMSP are dreptul să decidă asupra includerii reprezentanților societății civile în componența grupului de lucru fără plafonarea prevăzută;
- ▶ să asigure exercitarea autonomă, imparțială și bazată pe lege a atribuțiilor membrilor grupului de lucru și să monitorizeze existența oricăror influențe necorespunzătoare și conflicte de interese;
- ▶ să tragă la răspundere disciplinară angajații din cadrul grupului de lucru dacă aceștia nu au respins, nu au raportat și au admis exercitarea influențelor necorespunzătoare asupra lor;
- ▶ să încheie cu operatorii economici contractele de achiziții publice atribuite de către grupul de lucru;

- ▶ să își asume responsabilitatea pentru executarea și gestionarea contractelor de achiziții publice în termenele și condițiile prevăzute de acestea.

Grupul de lucru pentru achiziții publice, creat de IMSP, este obligat să asigure eficiența achizițiilor publice, obiectivitatea și imparțialitatea în cadrul procedurilor de achiziție publică, publicitatea și transparența procedurilor de achiziție publică și să transmită, la solicitarea Agenției Achiziții Publice, orice informație privind încheierea și executarea contractelor de achiziții publice. În acest sens, grupul de lucru pentru achiziții publice urmează:

- ▶ să elaboreze planuri anuale și trimestriale de efectuare a achizițiilor publice;
- ▶ să întocmească anunțuri și/sau invitații în cadrul procedurilor de achiziție publică;
- ▶ să elaboreze documentația de atribuire și alte documente aplicabile în cadrul procedurilor de achiziție publică;
- ▶ să inițieze și să desfășoare procedurile de achiziție publică;
- ▶ să asigure participarea largă a operatorilor economici la procedurile de achiziție publică;
- ▶ să examineze, să evalueze și să compare ofertele operatorilor economici prezentate în cadrul procedurilor de achiziție publică;
- ▶ să atribuiască contracte de achiziții publice;
- ▶ să întocmească dări de seamă privind rezultatul procedurilor de achiziție publică și să le prezinte Agenției Achiziții Publice;
- ▶ să monitorizeze contractele de achiziții publice;
- ▶ să păstreze și să țină evidența tuturor documentelor întocmite și aplicate în cadrul procedurilor de achiziție publică.

Obligațiile aferente gestionării resurselor și finanțelor IMSP se completează cu prevederile Legii nr.229/2010 privind controlul financiar public intern, Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014¹⁷⁸,

¹⁷⁸ Republica Moldova, *Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181 din 25.07.2014*, accesată în noiembrie 2018;

Legii nr.131/2015 privind achizițiile publice¹⁷⁹, cu prevederile actelor normative ale Guvernului și celor departamentale ale Ministerului Finanțelor, se aplică în mod corespunzător IMSP și stabilesc obligații pentru conducătorii acestora și angajați în măsura în care acestea rezultă din legile și actele menționate¹⁸⁰.

12.6. Restricțiile post-angajare ale conducătorilor IMSP (pantufrajul)

Pentru a asigura funcționarea IMSP în interes public și în afara conflictelor de interese, persoanele care au ocupat o funcție de conducător sau adjunct al conducătorului IMSP care au migrat în sectorul privat urmează să asigure respectarea regimului de restricții și limitări în legătură cu încetarea raporturilor de serviciu (*restricții post-angajare, supranumite "pantufraj"*)¹⁸¹.

Conducătorii și adjuncții conducătorilor IMSP sunt obligați să comunice organului de angajare (MSMPS sau autoritatea de nivel local) despre toate ofertele de muncă pe care aceștia intenționează să le accepte, dacă aceste locuri de muncă pot genera un conflict de interese. Comunicarea se face în scris, în termen de 3 zile de la primirea ofertei de muncă.

Foștii conducători și adjuncți ai conducătorilor IMSP **nu pot să obțină beneficii neprevăzute de lege sau de contractul individual de muncă datorită funcției deținute anterior**, inclusiv datorită informațiilor de serviciu obținute în exercitarea funcției respective¹⁸².

În cazul în care conducătorul sau adjunctul conducătorului IMSP și-a încetat activitatea în cadrul IMSP, întreprinderea în care el sau persoane apropiate lui dețin cote în capitalul social, lucrează în structuri de conducere sau de revizie **nu are dreptul, timp de un an, să încheie contracte comerciale cu IMSP în care a activat conducătorul/adjunctul conducătorului IMSP**. Aceste restricții nu se aplică în cazul în care contractul a fost încheiat până

¹⁷⁹ Republica Moldova, *Legea privind achizițiile publice nr. 131/2015*, accesată în noiembrie 2018;

¹⁸⁰ Ibidem;

¹⁸¹ Ibidem, art.24;

¹⁸² Republica Moldova, *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016*, art.18, accesată în noiembrie 2018;

la angajarea în întreprinderea respectivă a fostului conducător/adjunct al conducătorului IMSP¹⁸³.

Conducătorii și adjuncții conducătorilor IMSP care și-au încetat raporturile de serviciu nu pot reprezenta, timp de un an, interesele persoanelor fizice sau juridice în fața IMSP în care au activat, nici nu pot reprezenta persoane fizice sau juridice în probleme ce țin de atribuțiile de serviciu îndeplinite anterior¹⁸⁴.

La rândul său, MSMPs este obligat să întreprindă următoarele măsuri de asigurare a respectării regimului juridic al restricțiilor și limitărilor post-angajare ale conducătorilor și adjuncților conducătorilor IMSP:

- a) să dispună acțiunile administrative necesare pentru ca, timp de un an, să evite conflictele de interese în cadrul IMSP în legătură cu angajarea fostului conducător sau adjunct al conducătorului IMSP în cadrul organizațiilor comerciale și necomerciale după încetarea raporturilor de serviciu;
- b) să evite, timp de un an, încheierea contractelor comerciale cu organizația comercială în care fostul conducător/adjunct al conducătorului IMSP sau persoanele apropiate acestora dețin cote în capitalul social ori lucrează în structuri de conducere sau de revizie;
- c) să dispună acțiunile administrative necesare pentru ca, timp de un an, să fie refuzată reprezentarea de către fostul conducător/adjunct al conducătorului IMSP a intereselor persoanelor fizice și juridice în fața IMSP în care a activat¹⁸⁵.

A se vedea noțiunea de *persoană apropiată* în secțiunea 12.2 *supra*, referitoare la respectarea regimului conflictelor de interese.

¹⁸³ Ibidem, art.19;

¹⁸⁴ Ibidem, art.20;

¹⁸⁵ Republica Moldova, *Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017*, art.24, accesată în noiembrie 2018;

13. COMITETELE DE ETICĂ ÎN CADRUL INSTITUȚIILOR MEDICO-SANITARE PUBLICE

Codul deontologiei medicale statuează că, în vederea aplicării prevederilor sale, în cadrul fiecărei IMSP se creează comitete de etică, care își desfășoară activitatea în baza unui regulament, al cărui model se aprobă de către MSMPS¹⁸⁶.

În cadrul acestui capitol se examinează următoarele aspecte relevante legate de activitatea comitetelor de etică:

- ▶ Constituirea comitetelor de etică și obligațiile conducerii IMSP;
- ▶ Rolul comitetelor de etică;
- ▶ Constatarea încălcărilor deontologice și formularea recomandărilor.

13.1. Constituirea comitetelor de etică și obligațiile conducerii IMSP

Conducerea instituțiilor medicale este obligată să asigure condiții adecvate pentru activitatea comitetelor de etică. În acest sens, cheltuielile ce țin de activitatea comitetului de etică sunt acoperite din contul IMSP¹⁸⁷.

Comitetul de etică este un organ colegial format din persoane competente, care nu sunt salarizate și reprezintă atât domenii medicale, cât și alte domenii¹⁸⁸. Este important ca membrii comitetelor de etică să întrunească următoarele criterii:

¹⁸⁶ Republica Moldova, *Codul deontologic al lucrătorului medical, Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24.03.2017*, pct.94, accesată în noiembrie 2018;

¹⁸⁷ Ibidem, pct.97-98;

¹⁸⁸ Ibidem, pct.99;

13.1.1. Criteriul de profesionalism

Este important ca membrii desemnați în comitetele de etică să aibă **experiență și reputația profesională potrivită**: vechime în profesiunea medicală și farmaceutică, grade științifice și titluri academice, formare în domeniul eticii medicale etc.

13.1.2. Criteriul de integritate

Nu mai puțin important este ca membrii comitetelor de etică să fie **persoane deontologia și integritatea profesională a cărora este în afara oricărui dubiu**: să nu fi fost anterior anchetați, judecați pentru manifestări de corupție, să nu fi fost constatată încălcarea de către ei a regimului declarării averilor, intereselor personale, incompatibilităților etc., să nu fi intrat în vizorul presei pentru acțiuni și manifestări scandaloase (limbaj licențios, investigații jurnalistice care expun comportamentul reproșabil în relații cu pacienții, publicul și reprezentanții presei etc.). Nerespectarea acestui criteriu va duce la compromiterea fundamentului creării acestor comitete. Membrii comitetelor trebuie să fie ei înșiși exemple de etică demne de urmat pentru angajații IMSP.

13.1.3. Criteriul de diversitate

Dat fiind faptul că vocația comitetelor de etică este de a da recomandări atât lucrătorilor medicali și farmaciștilor, cât și conducătorilor IMSP pe diverse aspecte legate de etică și deontologia medicală, atât pe aspecte medicale, cât și pe aspecte non-medicale (sociale, juridice, altele)¹⁸⁹, este important ca și componența aleasă a comitetului să fie suficient de diversă pentru ca, împreună, membrii să dispună de competențe largi pentru soluționarea dilemelor aduse în atenția lor și pentru formularea recomandărilor corespunzătoare.

Spre exemplu, ar fi relevant ca printre membrii comitetului de etică, pe lângă persoane cu formare medicală, să fie **un jurist** al IMSP, în cazul în care ar fi necesară o anumită soluție a comitetului prin care ar putea fi preîntâmpinate eventuale adresări ale pacienților în instanța de judecată

¹⁸⁹ Ibidem, pct.51;

pentru recuperarea prejudiciilor, precum și estimarea șanselor de apărare a IMSP prin prisma legislației RM. De asemenea, ar fi relevant ca printre membri să se numere și **persoane care dispun de competențe în domeniul resurselor umane, comunicării și/sau reprezentanți ai societății civile**, dacă ar fi necesară aprecierea riscurilor pentru reputația IMSP în cazul reflectării în sursele mass-media a faptului neluării poziției corecte în cadrul IMSP în raport cu încălcări ale deontologiei medicale etc.

13.2. Rolul comitetelor de etică

Funcția comitetelor de etică este de a promova și monitoriza implementarea valorilor și normelor Codului deontologiei medicale¹⁹⁰.

Comitetul de etică se întrunește la cererea pacientului sau a rudelor acestuia, a unui medic, grup de medici, a administrației spitalului sau a unor organizații neguvernamentale, sindicate, altor persoane interesate¹⁹¹.

Comitetele de etică sunt structuri consultative¹⁹², constituite în cadrul IMSP în scopul prevenirii și soluționării problemelor complicate de ordin moral, apărute în activitatea științifică biomedicală contemporană și în practica clinică¹⁹³. La apariția problemelor privind aplicarea prevederilor Codului deontologiei medicale sau în caz de incertitudine în luarea deciziilor, membrii comunității medicale urmează să consulte comitetele de etică¹⁹⁴. În acest sens, Codul recomandă medicilor și farmaciștilor să consulte comitetul de etică existent la nivel instituțional în cazul incertitudinilor care le depășesc competența profesională, având aspecte sociale, juridice sau alte aspecte non-medicale. În aceste cazuri, comitetul de etică urmează să se pronunțe în acest sens, prin emiterea recomandărilor respective¹⁹⁵.

¹⁹⁰ Ibidem, pct.96;

¹⁹¹ Ibidem, pct.100;

¹⁹² Ibidem, pct.101;

¹⁹³ Ibidem, pct.95;

¹⁹⁴ Ibidem, pct.111;

¹⁹⁵ Ibidem, pct.51;

13.3. Constatarea încălcărilor deontologice și formularea recomandărilor

Ca organ consultativ, în cazurile de constatare a încălcării Codului deontologiei medicale, precum și a altor norme în domeniu, comitetul de etică prezintă conducerii IMSP un raport privind examinarea sesizării despre încălcare, care va cuprinde recomandări și modalități de soluționare a acestora.

Conducerea (administrația) IMSP va lua decizia finală cu privire la cazurile de încălcare a deontologiei medicale și la aplicarea sancțiunilor, care vor fi comunicate persoanelor vizate.

Raportul comitetului de etică trebuie să fie în acord cu prevederile legislației în vigoare a RM și în conformitate cu tratatele internaționale¹⁹⁶.

Lucrătorii medicali care încalcă jurământul medicului, prevederile Codului deontologiei medicale, precum și prevederile altor acte normative, răspund disciplinar. În funcție de gradul de încălcare a normelor, pot fi aplicate următoarele sancțiuni:

- ▶ avertismentul;
- ▶ mustrarea;
- ▶ mustrarea aspră¹⁹⁷.

Conducătorii IMSP au obligația de a pune la dispoziția persoanelor cu atribuții de investigare a abaterii disciplinare actele solicitate, precum și orice alte date și informații necesare soluționării cazului.

Răspunderea disciplinară a lucrătorului medical sau a farmacistului nu exclude răspunderea penală, contravențională, civilă sau materială a acestuia¹⁹⁸.

¹⁹⁶ Ibidem, pct.101-103;

¹⁹⁷ Ibidem, pct.112-113;

¹⁹⁸ Ibidem, pct.115-116;

Legislația națională în domeniul integrității și anticorupție

1. Legea nr.122 din 12.07.2018 privind avertizorii de integritate;
2. Legea nr.82 din 25.05.2017 integrității;
3. Legea nr.133 din 17.06.2016 privind declararea averii și intereselor personale;
4. Legea nr.132 din 17.06.2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate;
5. Legea nr.131 din 3.07.2015 privind achizițiile publice;
6. Hotărârea Guvernului nr.767 din 19.09.2014 pentru implementarea Legii nr.325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale;
7. Legea nr.181 din 25.07.2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale;
8. Legea nr.325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale (anterior numită „privind testarea integrității profesionale”);
9. Hotărârea Guvernului nr.134 din 22.02.2013 privind stabilirea valorii admise a cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol și aprobarea Regulamentului cu privire la evidența, evaluarea, păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol;
10. Legea nr.229 din 23.09.2010 privind controlul financiar public intern;
11. Legea nr.239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional;
12. Legea nr.982 din 11.05.2000 privind accesul la informații.

Legislația națională aplicabilă în sectorul ocrotirii sănătății

13. Hotărârea Guvernului nr.192 din 24.03.2017 cu privire la aprobarea Codului deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului;
14. Legea nr.264 din 27.10.2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic;
15. Legea nr.411 din 28.03.1995 ocrotirii sănătății;
16. Ordinul MSMPȘ nr.139 PȘ3 din 15.10.2015 cu privire la aprobarea Regulamentului privind angajarea prin concurs a personalului medical din sistemul sănătății;
17. Hotărârea Guvernului nr.1016 din 1.09.2016 pentru aprobarea Regulamentului privind numirea în funcție pe bază de concurs a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice și a Contractului-tip de management al instituției.

LISTA ANEXELOR

- ▶ **Anexa 1:** Formular de solicitare a cazierului de integritate profesională
- ▶ **Anexa 2:** Formular de solicitare a certificatului de integritate
- ▶ **Anexa 3:** Formular de denunțare a influențelor necorespunzătoare
- ▶ **Anexa 4:** Formular de declarare a cadourilor admisibile și inadmisibile
- ▶ **Anexa 5:** Registrele de evidență a cadourilor admisibile și inadmisibile
- ▶ **Anexa 6:** Formular de denunțare a unui act de corupție
- ▶ **Anexa 7:** Formular de dezvăluire internă și externă a practicii ilegale
- ▶ **Anexa 8:** Registrul dezvăluirii practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate
- ▶ **Anexa 9:** Formular de declarare a conflictului de interese real
- ▶ **Anexa 10:** Registrul declarațiilor privind conflictele de interese
- ▶ **Anexa 11:** Formular de declarare a averii și intereselor personale
- ▶ **Anexa 12:** Recipisă electronică de confirmare a acceptării declarației de avere și interese personale

ANEXA 1:
Formular de solicitare a cazierului
de integritate profesională¹⁹⁹

**Centrului Național Anticorupție sau, după caz,
Serviciului de Informații și Securitate**

SOLICITARE
privind eliberarea certificatului de cazier
privind integritatea profesională

Numele, prenumele candidatului _____

Data nașterii _____ *Numărul de identificare* _____

Funția la care candidează _____

Motivul solicitării (bifați):

- încadrare în funcție (urmând a fi numit de către autoritatea competentă)
- prin concurs
- prin transfer la o instanță de același nivel sau la o instanță inferioară, la cerere

Mențiune privind activitatea anterioară în CNA și/sau SIS, conform înscrisurilor din carnetul de muncă (bifați):

- a activat în CNA în perioada _____
- a activat în SIS în perioada _____
- nu a activat în CNA sau SIS _____

¹⁹⁹ Adaptat după modelul inclus în *Regulamentul cu privire la ținerea și utilizarea cazierului privind integritatea profesională a agenților publici, Anexa 2, Hotărârea Guvernului nr. 767 din 19.09.2014* (anexa nr. 1 la Regulament);

Numele, prenumele solicitantului _____

Funcția persoanei solicitante:

Conducătorul IMSP _____
(denumirea IMSP)

Persoana împuternicită prin dispoziția ministrului Sănătății,
Muncii și Protecției Sociale

nr. _____ data „_____” _____ 20____

Semnătura _____ L.Ș. Data „_____” _____ 20____

ANEXA 2:
Formular de solicitare a certificatului
de integritate²⁰⁰

Antetul IMSP solicitante

Autoritatea Națională de Integritate

SOLICITARE
privind eliberarea certificatului de integritate

Numele, prenumele _____

Data / luna / anul nașterii _____ IDNP _____

Domiciliu _____

Număr de telefon și/sau adresă de e-mail

Motivul solicitării:

candidat la funcția publică eligibilă de _____

(denumirea completă a funcției publice eligibile / electorale)

Mențiune privind activitatea anterioară în funcții publice eligibile (electorale), funcții publice, funcții publice cu statut special, funcții de demnitate publică:

nu am deținut funcții;

²⁰⁰ Formularul este prevăzut în Anexa 1 a Regulamentului privind ordinea de eliberare a certificatelor de integritate, Ordinul ANI nr. 90/653/07 din 09.10.2018;

am activat în funcția / funcțiile de

(denumirea completă a funcției sau funcțiilor / perioada deținerii funcției sau funcțiilor)

Anexă:

1. Copia de pe buletinul de identitate solicitant seria ____ nr. ____ din _____, pe ____ file.
2. Copia de pe buletinul de identitate reprezentant seria _____ nr. _____ din _____, pe ____ file.
3. Procura nr. _____ din _____, pe ____ file.

(nume / prenume / funcția conducătorului IMSP solicitante / MSMPs)

(semnătură)

„_____” _____ 20_____

Documentul în cauză conține date cu caracter personal, a căror divulgare poate atrage răspundere civilă, administrativă sau penală. Prelucrarea ulterioară a acestor date poate fi efectuată numai în condițiile prevăzute de Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

Operatori: I.P. „Agenția Servicii Publice”, IO 0000059; Autoritatea Națională de Integritate, nr. 0000069003.

ANEXA 3:
Formulare de denunțare
a influențelor necorespunzătoare²⁰¹

DENUNȚ DE INFLUENȚĂ NECORESPUNZĂTOARE
către administrația instituției medico-sanitare publice

Prin prezenta, subsemnatul/subsemnata _____
(numele și prenumele lucrătorului medical)

deținând funcția de _____
(lucrător medical în cadrul IMSP)

în cadrul _____
(denumirea IMSP, localitatea)

comunic că la data de _____
(data și ora)

asupra mea a fost întreprinsă tentativa de influențare din partea _____

(datele de identificare ale persoanei care a încercat influența, dacă sunt cunoscute)

Influența necorespunzătoare s-a manifestat prin _____

²⁰¹ Conform *Regulamentului-cadru cu privire la evidența cazurilor de influență necorespunzătoare, inclus în Anexa 1 la Hotărârea Guvernului nr. 767 din 19 septembrie 2014 (anexa 3 la regulamentul-cadru);*

Influența necorespunzătoare poate fi confirmată de către/prin _____

Am discutat/nu am discutat cu alte persoane despre influența necorespunzătoare asupra mea.

(se subliniază)

(numele, prenumele lucrătorului medical)

(semnătura)

(data)

C O T O R

Denunțul este recepționat de _____

(numele, prenumele și semnătura persoanei responsabile care recepționează denunțul)

Nr. de ordine din registru: _____ Data recepționării denunțului _____

**DENUNȚ DE INFLUENȚĂ NECORESPUNZĂTOARE
către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale /
autoritatea publică locală**

Prin prezenta, subsemnatul/subsemnata _____
*(numele și prenumele lucrătorului medical,
inclusiv a conducătorului IMSP)*

deținând funcția de _____
(conducătorul IMSP)

în cadrul _____
(denumirea IMSP, localitatea)

comunic că la data de _____
(data și ora)

asupra mea a fost întreprinsă tentativa de influențare din partea _____

(datele de identificare ale persoanei care a încercat influența, dacă sunt cunoscute)

Influența necorespunzătoare s-a manifestat prin _____

Influența necorespunzătoare poate fi confirmată de către/prin _____

Am discutat/nu am discutat cu alte persoane despre influența necorespunzătoare asupra mea.

(se subliniază)

(numele, prenumele lucrătorului medical)

(semnătura)

(data)

C O T O R

Denunțul este recepționat de _____

(numele, prenumele și semnătura persoanei responsabile care recepționează denunțul)

Nr. de ordine din registru: _____ Data recepționării denunțului _____

**DENUNȚ DE INFLUENȚĂ NECORESPUNZĂTOARE
către Centrul Național Anticorupție**

Prin prezenta, subsemnatul/subsemnata _____
*(numele și prenumele lucrătorului medical,
inclusiv a conducătorului IMSP)*

deținând funcția de _____
(conducătorul IMSP)

în cadrul _____
(denumirea IMSP, localitatea)

comunic că la data de _____
(data și ora)

asupra mea a fost întreprinsă tentativa de influențare din partea _____

(datele de identificare ale persoanei care a încercat influența, dacă sunt cunoscute)

Influența necorespunzătoare s-a manifestat prin _____

Influența necorespunzătoare poate fi confirmată de către/prin _____

Am discutat/nu am discutat cu alte persoane despre influența necorespunzătoare asupra mea

(se subliniază)

(numele, prenumele denunțatorului)

(semnătura)

(data)

C O T O R

Denunțul este recepționat de _____

(numele, prenumele și semnătura persoanei responsabile care recepționează denunțul)

Nr. de ordine din registru: _____ Data recepționării denunțului _____

ANEXA 4:
Formulare de declarare
a cadourilor admisibile și inadmisibile

DECLARAȚIE DE PRIMIRE A CADOURILOR ADMISIBILE
către Comisia de evidență și evaluare a cadourilor
din cadrul _____

(denumirea IMSP)

Prin prezenta, subsemnatul/subsemnata _____
(numele și prenumele declarantului)

deținând funcția de _____
(funcția de lucrător medical și/sau altă funcție în cadrul IMSP)

în cadrul _____ declar că la data de _____
(denumirea IMSP)

am primit următorul cadou/cadouri:

1. _____
(tipul și descrierea cadoului)

2. _____
(tipul și descrierea cadoului)

3. _____
(tipul și descrierea cadoului)

în virtutea unei situații de

(bifați și completați)

protocol: _____

(circumstanțele primirii cadoului)

politețe,

cu ocazia _____

(circumstanțele primirii cadoului, cine l-a oferit)

Cu privire la cadourile primite, intenționez să:

păstrez

următoarele cadouri: _____

(enumerați cadourile)

transmit, în gestiunea

instituției următoarele cadouri _____

(enumerați cadourile)

(numele, prenumele declarantului)

(semnătura)

(data)

**DECLARAȚIE PRIVIND TRANSMITEREA CADOURILOR INADMISIBILE
către conducătorul Instituției Medico-Sanitare Publice**

(denumirea IMSP)

Prin prezenta, subsemnatul/subsemnata _____

(numele și prenumele declarantului)

deținând funcția de _____

(lucrător medical, farmacist și/sau altă funcție în cadrul IMSP)

în cadrul _____ declar că la data de _____

(denumirea IMSP)

**mi-a fost transmis/lăsat, contrar voinței mele, următorul cadou/
cadouri inadmisibile:**

(descrierea cadoului/cadourilor inadmisibile)

de către: _____

*(numele persoanei, dacă este cunoscut sau se indică faptul transmiterii
de către persoană necunoscută)*

**Circumstanțele în care a fost transmis cadoul inadmisibil au fost
următoarele:**

Circumstanțele transmiterii cadoului inadmisibil:

pot fi confirmate de următorii martori: _____
(enumerați martorii)

nu pot fi confirmate de martori, din motivul că: _____
(explicați motivul)

_____ (numele, prenumele declarantului) _____ (semnătura) _____ (data)

ANEXA 5:
Registrele de evidență a cadourilor
admisibile și inadmisibile

REGISTRUL DE EVIDENȚĂ A CADOURILOR ADMISIBILE
PENTRU ANUL 20__

Nr.	Data predării cadoului:	Numele, funcția declarantului:	Numele, funcția persoanelor sau denumirea instituției care a oferit cadoul:
	Împrejurările primirii cadoului: ☐ protocol, descrieți _____ ☐ politețe, descrieți _____		
	Descrierea cadoului / cadourilor:		Valoarea estimată în MDL a cadoului de către comisia de evaluare:
	Soarta cadoului: ☐ transmis IMSP ☐ restituit declarantului În cazul restituirii cadoului, indicați diferența achitată pentru cadoul restituit, a cărei valoare depășește limita stabilită: _____MDL		Semnătura declarantului:

**REGISTRUL DE EVIDENȚĂ A CADOURILOR INADMISIBILE
PENTRU ANUL 20__**

Nr.	Data predării cadoului:	Conducătorul care solicită luarea la evidență a cadoului inadmisibil:	Numele, funcția angajatului căruia i-a fost transmis, contrar voinței, cadoul:
	Descrierea cadoului / cadourilor inadmisibile:		
	Împrejurările primirii cadoului (din descrierea angajatorului):		
	Informații despre persoana care a preluat cadoul:		
	Numele, funcția martorilor, alte dovezi care confirmă împrejurările transmiterii cadoului inadmisibil:		
	Soarta cadoului: ☐ transmis ca probă pentru investigații către Instituția de investigații: _____	Semnătura conducătorului care solicită luarea la evidență a cadoului:	
	Persoana, funcția sa în cadrul instituției de investigații, care a preluat cadoul: _____ _____	Semnătura persoanei care a preluat cadoul:	

ANEXA 6:
Formular de denunțare
a unui act de corupție

Procuraturii Anticorupție /
Centrului Național Anticorupție
MD 2004, mun Chișinău
bd. Ștefan cel Mare 198

PLÂNGERE

Subsemnatul(a) _____, domiciliat(ă) în (localitatea) _____,
strada _____, nr. _____, bl. _____, ap. _____,
titular al buletinului de identitate seria _____, nr. _____,
IDNP _____,

în temeiul art. 263 din Codul procedură penală, formulez prezenta
plângere împotriva numitului (ei)** _____,
domiciliat(ă) în (localitatea) _____, strada _____,
nr. _____, bl. _____, ap. _____,
care la (se descriu faptele și împrejurările) _____

Dovada săvârșirii infracțiunilor o fac următorii martori/ mijloace de probă:

_____ (numele, prenumele) _____ (semnătura) _____ (data)

* *Sesizările anonime nu se examinează.*

** *În cazul în care nu este cunoscută identitatea făptuitorului, se descriu faptele și împrejurările.*

ANEXA 7:
Formulare de dezvăluire internă și externă
a practicii ilegale²⁰²

FORMULARUL DEZVĂLUIRII INTERNE A PRACTICII ILEGALE

I. Date generale despre angajat	
Se completează de către angajat	Se completează de către angajator (persoana responsabilă de examinarea dezvăluirii)*
<p>1. Locul de muncă, subdiviziunea în care activează, funcția</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>2. Relația cu angajatorul (contract individual de muncă sau raporturi juridice contractuale, civile)</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>2.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
II. Date despre practica ilegală	
<p>1. Descrierea practicii ilegale dezvăluite</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

²⁰² Conform Anexelor 1 și 2 ale Legii nr.122 din 12.07.2018 privind avertizorii de integritate;

<p>2. Amenințarea/prejudicierea interesului public prin practica ilegală (în ce constă aceasta)</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>3. Prezentarea probelor/informațiilor care confirmă practica ilegală dezvăluită sau indicarea modalităților de verificare a informației dezvăluite</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>2.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>3.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>4. Cu referire la această practică ilegală, ați făcut o dezvăluire publică sau o dezvăluire anterioară (transmisă altor autorități, altor persoane fizice și/sau juridice ori reprezentanților societății civile și/sau mass-mediei)?</p> <p><i>(Se indică data, luna, anul și cui a fost transmisă această dezvăluire)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p align="center">III. Recunoașterea în calitate de avertizor de integritate**</p>	
<p>Decizia: _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p align="center">_____</p> <p align="center"><i>(Data)</i></p> <p align="center">_____</p> <p align="center"><i>(Semnătura persoanei responsabile de examinarea dezvăluirii practicii ilegale)</i></p>	

COTOR

Dezvăluirea internă a practicii ilegale
este recepționată de către _____
(Numele, prenumele persoanei responsabile care recepționează dezvăluirea)

Numărul de înregistrare în Registrul dezvăluirilor
practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate _____

*** Se verifică dacă dezvăluirea întrunește condițiile legii prevăzute la art.11 alin.(1):**

- a) să fie făcută de un angajat al unei entități publice sau private;
- b) să se refere la activitatea entității al cărei angajat este;
- c) să conțină informații/probe despre practicile ilegale și prejudicierea reală, iminentă sau potențială a interesului public;
- d) persoana care face dezvăluirea trebuie să se identifice (nume, prenume, locul de muncă, date de contact, iar în cazul adresării în scris a avertizării de integritate – și semnătura).

**** Se completează de către angajator (persoana responsabilă de examinarea dezvăluirii), menționându-se dacă dezvăluirea întrunește condițiile prevăzute la art.11 alin.(1) și angajatul este recunoscut în calitate de avertizor de integritate.**

Notă: Numele, prenumele, datele de contact, iar în cazul în care dezvăluirea se face în scris, și semnătura angajatului sunt indicate pe versoul formularului.

FORMULARUL DEZVĂLUIRII EXTERNE A PRACTICII ILEGALE

I. Date generale despre angajat	
Se completează de către angajat	Se completează de către CNA *
<p>1. Locul de muncă, subdiviziunea în care activează, funcția</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>2. Relația cu angajatorul (contract individual de muncă sau raporturi juridice contractuale civile)</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>2.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
II. Date despre practica ilegală	
<p>1. Descrierea practicii ilegale dezvăluite</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>2. Amenințarea/prejudicierea interesului public prin practica ilegală (în ce constă aceasta)</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>2.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

3. Prezentarea probelor/informațiilor care confirm practica ilegală dezvăluită sau indicarea modalităților de verificare a informației dezvăluite

3.

4. Cu referire la această practică ilegală, ați făcut anterior o dezvăluire internă (la angajator)?

- Da
 Nu

În cazul în care bifați „Da”, indicați data, luna, anul depunerii

Care a fost rezultatul examinării de către angajator a dezvăluirii practicii ilegale, și anume:

a) Ați fost recunoscut în calitate de avertizor de integritate?

- Da
 Nu

b) Ați fost supus răzbunării (prin acțiuni, inacțiuni sau amenințări) din partea angajatorului sau a unei alte persoane din cadrul entității publice sau private în care activați? (*Se indică care sunt măsurile de răzbunare și numele persoanelor care întreprind măsuri de răzbunare.*)

c) Situația la locul de muncă vă este/v-a fost înrăutățită în legătură cu avertizarea de integritate pe care ați făcut-o?

- Nu
 Da. În ce constă aceasta? _____

5. Cu referire la această practică ilegală, ați făcut o dezvăluire publică sau o dezvăluire anterioară (transmisă altor autorități, altor persoane fizice și/sau juridice ori reprezentanților societății civile și/sau mass-mediei)?
(Se indică data, luna, anul și cui a fost transmisă această dezvăluire.)

III. Recunoașterea în calitate de avertizor de integritate**

Decizia: _____

(Data)

(Semnătura persoanei responsabile de examinarea
dezvăluirii practicii ilegale)

COTOR

Dezvăluirea internă a practicii ilegale

este recepționată de către _____
(Numele, prenumele persoanei responsabile care recepționează dezvăluirea)

Nr. de înregistrare în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al
avertizărilor de integritate _____

*** Se verifică dacă dezvăluirea întrunește condițiile legii prevăzute la art.11 alin.(1):**

- să fie făcută de un angajat al unei entități publice sau private;
- să se refere la activitatea entității al cărei angajat este;
- să conțină informații/probe despre practicile ilegale și prejudicierea reală, iminentă sau potențială a interesului public;
- persoana care face dezvăluirea trebuie să se identifice (nume, prenume, locul de muncă, date de contact, iar în cazul adresării în scris a avertizării de integritate – și semnătura).

**** Se completează de către angajator (persoana responsabilă de examinarea dezvăluirii), menționându-se dacă dezvăluirea întrunește condițiile prevăzute la art.11 alin.(1) și angajatul este recunoscut în calitate de avertizor de integritate.**

Notă: Numele, prenumele, datele de contact, iar în cazul în care dezvăluirea se face în scris, și semnătura angajatului sunt indicate pe versoul formularului.

ANEXA 8:
**Registrul dezvoltării practicilor ilegale
și al avertizărilor de integritate**²⁰³

**REGISTRUL DEZVĂLUIRII PRACTICILOR ILEGALE
ȘI AL AVERTIZĂRILOR DE INTERGRITATE**
pentru anul 20__

Nr.	Data înregistrării:	Persoana care a înregistrat dezvoltarea, subdiviziunea din care face parte:	
	Descrierea practicii ilegale și a prejudicierii interesului public:	Entitatea în care are loc pretinsa practică ilegală:	
	Ațiunile de răzbunare în legătură cu dezvoltarea practicii ilegale:	Persoanele care se răzbună:	
	A fost recunoscut în calitate de avertizor de integritate ? ☐ nu ☐ da	Măsurile de protecție împotriva răzbunării: - transferul într-o altă subdiviziune pentru a limita răzbunarea: ☐ solicitată ☐ acordată, la data _____ - sancționarea persoanei care se răzbună: ☐ solicitată ☐ acordată, la data _____	
	A solicitat aplicarea măsurilor de protecție? ☐ nu ☐ da	- sancționarea conducătorului pentru neasigurarea protecției: ☐ solicitată ☐ acordată, la data _____ - anularea sancțiunii disciplinare: ☐ solicitată ☐ acordată, la data _____ - despăgubirea prejudiciilor materiale și morale suportate în urma răzbunării: ☐ solicitată ☐ acordată, la data _____	
	Dacă dezvoltarea a fost transmisă altor autorități de examinare, potrivit competențelor, indicați: autoritatea _____ data transmiterii _____		
	Dacă a fost pornită urmărirea penală în legătură cu dezvoltarea, indicați dacă angajatului care a făcut dezvoltarea i-a fost recunoscut statut procesual: ☐ nu ☐ da, statut de _____		

²⁰³ Conform Anexei nr. 3 la *Legea nr.122 din 12.07.2018 privind avertizorii de integritate*;

ANEXA 9:
Formular de declarare
a conflictului de interese real

DECLARAȚIE DE CONFLICT DE INTERESE
către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale/
autorității publice locale

Prin prezenta, subsemnatul/subsemnata _____
(numele și prenumele declarantului)

deținând funcția de _____
(conducător / adjunct al conducătorului în cadrul IMSP)

în cadrul _____ declar, că la data de _____
(denumirea IMSP)

am constatat că mă aflu în situație de conflict de interese, în legătură cu:
(bifați și completați una din opțiuni)

soluționarea următoarei
cereri/demers: _____
(numele, prenumele persoanei care a depus cererea/demersul)

emiterea următorului
act administrativ _____
(denumirea actului administrativ)

încheierea, direct sau prin
intermediul unui terț, a
următorului act juridic: _____
(denumirea actului juridic)

luarea
următoarei decizii _____
(denumirea actului administrativ)

- participarea la luarea următoarei decizii: _____
(denumirea deciziei și denumirea organului colegial din care faceți parte la luarea deciziei)

Declar că situația dată generează pentru mine un conflict de interese real, care influențează sau ar putea influența îndeplinirea imparțială și obiectivă a funcției mele, din următoarele considerente:

(Date despre natura conflictului de interese și modul în care acestea influențează sau pot influența exercitarea funcției)

Înțelegând că opinia mea, în acest sens, nu prevalează asupra opiniei Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, propun identificarea următoarei soluții pentru situația de conflict de interese:

- restricționarea accesului declarantului la următoarele informații: _____

restricționarea participării declarantului la examinarea următoarelor situații care au legătură cu interesul său personal _____

- transferul declarantului, cu acordul său scris, în următoarea funcție: _____

- redistribuirea următoarelor responsabilități și sarcini ale declarantului, deoarece conflictul său de interese va continua _____

- luarea următoarei soluții, prevăzute de legislația specială din domeniul ocrotirii sănătății _____

Declar că, până la depunerea prezentei declarații, m-am abținut de la exercitarea atribuțiilor care îmi revin în legătură cu situația care generează pentru mine un conflict de interese.

În legătură cu declarația depusă, rog respectuos Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale să identifice, în termen de până la 3 zile, cea mai bună soluție pentru rezolvarea situației asupra căreia am informat, pornind de la interesele sistemului de ocrotire a sănătății și ale pacienților, interesul public, interesele legitime ale lucrătorilor medicali și farmaceutici și ai altor angajați ai instituției, nivelul funcției pe care o dețin, natura conflictului de interese pe care l-am declarat, precum și de la alți factori relevanți.

Rog să mă informați cu privire la soluția adoptată în legătură cu prezenta declarație.

(numele, prenumele declarantului)

(semnătura)

(data)

CONFIRMAREA RECEPȚIONĂRII DECLARAȚIEI

Declarația a fost recepționată de

(numele, prenumele și semnătura persoanei responsabile care a recepționat)

Nr. de ordine din Registrul declarațiilor

conflictelor de interese: _____ Data recepționării declarației _____

ANEXA 10:
Registrul declarațiilor privind
conflictele de interese²⁰⁴

REPUBLICA MOLDOVA

(denumirea IMSP)

REGISTRUL
DECLARAȚIILOR PRIVIND CONFLICTELE DE INTERESE

Nr. _____

Numărul de înregistrare a declarației	Data depunerii: anul		Numele și prenumele subiectului declarării	Funcția deținută	Numărul de file	Semnătura subiectului declarării	Soluția aplicată pentru rezolvarea conflictului de interese
	luna	ziua					

²⁰⁴ Conform Anexei 4 la *Legea nr.133 din 17.06.2016 privind declararea averilor și intereselor personale*;

ANEXA 11:
Formular de declarare a
averilor și intereselor personale²⁰⁵

DECLARAȚIE DE AVERE ȘI INTERESE PERSONALE

I. INFORMAȚII GENERALE DESPRE SUBIECTUL DECLARĂRII
1. Numele, prenumele, patronimicul și numărul de identificare: _____ _____
2. Domiciliul și numărul de telefon: _____ _____
3. Funcția ocupată (organizația publică în care activează, tipul și numărul actului de numire/angajare/eliberare): _____ _____
4. Tipul declarației: Anuală ☐ La angajare/numire ☐ La eliberare/încetarea mandatului ☐
5. Numele, prenumele, patronimicul și numărul de identificare ale soțului/soției sau ale concubinului/concubinei: _____ _____
6. Numele, prenumele, patronimicul, anul de naștere și numărul de identificare ale copiilor minori: _____ _____
7. Numele, prenumele, patronimicul, anul de naștere și numărul de identificare ale persoanelor aflate la întreținere: _____ _____

²⁰⁵ Conform Anexei 2 la *Legea nr. 133 din 17.06.2016 privind declararea averilor și intereselor personale*;

II. VENITURILE OBTINUTE DE SUBIECTUL DECLARĂRII, DE MEMBRII FAMILIEI LUI ȘI DE CONCUBINUL/CONCUBINA LUI, ATĂT ÎN ȚARĂ CĂT ȘI ÎN STRĂINĂTATE, PE PARCURSUL ANULUI 20__

Nr. crt.	Cine a realizat venitul	Sursa venitului: (numele/denumirea persoanei fizice/juridice)	Serviciul prestat/obiectul generator de venit	Suma venitului
1. Venitul obținut la locul de muncă de bază				
1.1	Subiectul declarării			
1.2	Soțul/soția sau concubinul/concubina			
1.3	Copiii minori			
1.4	Persoanele aflate la întreținere			
2. Venitul obținut din activități didactice, științifice și de creație				
2.1	Subiectul declarării			
2.2	Soțul/soția sau concubinul/concubina			
2.3	Copiii minori			
2.4	Persoanele aflate la întreținere			
3. Venitul obținut din depuneri la instituțiile financiare				
3.1	Subiectul declarării			
3.2	Soțul/soția sau concubinul/concubin			
3.3	Copiii minori			
3.4	Persoanele aflate la întreținere			
4. Venitul obținut din activitatea de reprezentant al statului în societăți comerciale				
4.1	Subiectul declarării			
4.2	Soțul/soția sau concubinul/concubin			
4.3	Copiii minori			
4.4	Persoanele aflate la întreținere			
5. Venitul obținut din donații și moșteniri				
5.1	Subiectul declarării			
5.2	Soțul/soția sau concubinul/concubin			
5.3	Copiii minori			
5.4	Persoanele aflate la întreținere			

6. Venitul obținut din înstrăinarea și/sau deținerea valorilor mobiliare și/sau a cotelor-părți în capitalul social al societăților comerciale

6.1	Subiectul declarației			
6.2	Soțul/soția sau concubinul/concubin			
6.3	Copiii minori			
6.4	Persoanele aflate la întreținere			

7. Venitul obținut din înstrăinarea bunurilor mobile sau imobile

7.1	Subiectul declarației			
7.2	Soțul/soția sau concubinul/concubin			
7.3	Copiii minori			
7.4	Persoanele aflate la întreținere			

8. Venitul obținut din alte surse legale (pensii, burse, indemnizații, premii, drepturi de proprietate intelectuală etc.)

8.1	Subiectul declarației			
8.2	Soțul/soția sau concubinul/concubin			
8.3	Copiii minori			
8.4	Persoanele aflate la întreținere			

III. BUNURI IMOBILE ÎN ȚARĂ ȘI/SAU ÎN STRĂINĂTATE**A. Terenuri**

Numele beneficiarului efectiv	Numărul cadastral/localitatea	Categoria	Modul de dobândire	Anul dobândirii	Suprafața	Cota-parte	Actul care confirmă proveniența bunului	Valoarea bunului	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarației, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Categoria: (1) agricol; (2) forestier; (3) intravilan; (4) extravilan; (5) alte categorii de terenuri aflate în circuitul civil.

Modul de dobândire: (1) proprietate; (2) posesie; (3) alte contracte translativ de posesie și de folosință.

Valoarea bunului: (1) valoarea cadastrală sau (2) valoarea terenului conform documentului care certifică proveniența acestuia, doar în cazul în care terenul nu a fost evaluat de organele cadastrale.

Titularul bunului: numele persoanei fizice sau juridice care posedă bunul.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal).

În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

Subiecții declarării care nu dețin bunurile în proprietate vor indica următoarele informații: localitatea (fără număr cadastral); categoria bunului; modul de dobândire; anul dobândirii; suprafața și titularul bunului.

B. Clădiri și construcții

Numele beneficiarului efectiv	Adresa/ numărul cadastral	Categoria	Modul de dobândire	Anul dobândirii	Suprafața	Cota-parte	Actul care confirmă proveniența bunului	Valoarea bunului	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Categoria: (1) apartament; (2) casă de locuit; (3) vilă; (4) spațiu comercial sau de producție; (5) garaj; (6) alte bunuri imobile, inclusiv cele nefinalizate.

Modul de dobândire: (1) proprietate; (2) posesie; (3) uzufruct; (4) uz; (5) abitație; (6) alte contracte translativ de posesie și de folosință.

Valoarea bunului: (1) valoarea cadastrală sau (2) valoarea bunului conform documentului care certifică proveniența acestuia, doar dacă bunul nu a fost evaluat de organele cadastrale.

Titularul bunului: numele persoanei fizice sau juridice care posedă bunul.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal). În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

Subiecții declarării care nu dețin bunurile în proprietate vor indica următoarele informații: adresa (fără număr cadastral); categoria bunului; modul de dobândire; anul dobândirii; suprafața și titularul bunului.

IV. BUNURI MOBILE ÎN ȚARĂ ȘI/SAU ÎN STRĂINĂTATE

A. Autoturisme, camioane, remorci, vehicule motorizate, mașini agricole, mijloace de transport naval/aerian, alte mijloace de transport supuse înmatriculării

Numele beneficiarului efectiv	Tipul/modelul	Anul de fabricație	Locul înregistrării/ număr de înmatriculare	Anul dobândirii	Modul de dobândire	Valoarea bunului conform documentului care îi certifică proveniența	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Modul de dobândire: (1) proprietate; (2) posesie; (3) alte contracte translativ de posesie și de folosință.

Titularul: numele persoanei fizice sau juridice care posedă bunul.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal).

În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

B. Bunuri sub formă de metale și/sau pietre prețioase, obiecte de artă și de cult, obiecte ce fac parte din patrimoniul cultural național sau universal, a căror valoare unitară depășește suma a 15 salarii medii pe economie

Nr. crt.	Numele beneficiarului efectiv	Descriere sumară	Anul dobândirii	Valoarea estimată a bunului	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv
1							
2							
3							

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Titularul bunului: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal).

În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

C. Colecții de artă, de numismatică, de filatelie, de arme sau alte bunuri, a căror valoare depășește suma a 20 de salarii medii pe economie

Nr. crt.	Numele beneficiarului efectiv	Descriere sumară	Anul dobândirii	Valoarea estimată a bunului	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv
1							
2							
3							

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Titularul bunului: numele persoanei fizice sau juridice care posedă bunul.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal).

În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

D. Bunuri transmise cu titlu oneros sau gratuit, personal sau de către membrii familiei, concubin/concubină, unor persoane fizice sau juridice în perioada declarării, dacă valoarea fiecărui bun depășește suma a 10 salarii medii pe economie

Nr. crt.	Descrierea bunului transmis	Modul de transmitere	Data transmiterii	Persoana căreia i-a fost transmis	Valoarea bunului	Titularul bunului transmis
1						
2						
3						

Titularul bunului transmis: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

E. Alte bunuri mobile a căror valoare unitară depășește suma a 10 salarii medii pe economie

Nr. crt.	Numele beneficiarului efectiv	Descrierea bunului	Modul de dobândire	Data dobândirii	Valoarea estimată a bunului	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv
1								
2								
3								

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Titularul bunului: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil se indică numărul de identificare fiscal).

În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

V. ACTIVE FINANCIARE ÎN ȚARĂ ȘI/SAU ÎN STRĂINĂTATE

A. Conturi bancare, plasamente în fonduri de investiții și/sau în alte forme echivalente de economisire și investire în țară și/sau în străinătate

Nr. crt.	Numele beneficiarului efectiv	Denumirea instituției care administrează contul bancar, a fondului de investiții etc./ adresa	Numărul contului bancar/ date despre fondul de investiții/ alte forme echivalente de economisire	Categoria	Suma și valuta	Dobândă/ dividende	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv
1									
2									
3									

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Categoria: (1) cont curent sau forme echivalente (inclusiv card de credit, menționând tipul acestuia); (2) depozit bancar sau forme echivalente; (3) fond de investiții sau forme echivalente, inclusiv fonduri private de pensii sau alte sisteme cu acumulare.

Titularul bunului: numele persoanei fizice sau juridice care posedă bunul.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal).

În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

B. Plasamente, obligațiuni, cecuri, cambii, certificate de împrumut, investiții directe în monedă națională sau în valută străină

Nr. crt.	Numele beneficiarului efectiv	Emitentul titlului/societatea la care persoana este acționar, fondator sau asociat/beneficiar de împrumut	Categoria	Numărul de titluri/cota-parte	Dobânda	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv
1								
2								
3								

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarării, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Categoria: (1) hîrtii de valoare (titluri de stat, certificate, obligațiuni); (2) cecuri; (3) cambii; (4) certificate de împrumut; (5) alte forme de investiții directe.

Titularul bunului: numele persoanei fizice sau juridice care posedă bunul.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal).

În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

C. Numerar în monedă națională și/sau în valută străină care depășește suma a 15 salarii medii pe economie și care nu face obiectul unor depuneri în instituții financiare și alte documente care încorporează drepturi patrimoniale.

Nr. crt.	Numele beneficiarului efectiv	Suma	Valuta	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv
1						
2						
3						
4						

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarației, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Titularul bunului: numele persoanei fizice sau juridice care posedă numerarul.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal). În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

VI. COTE-PĂRȚI/AȚIUNI ÎN CAPITALUL SOCIAL AL UNUI AGENT ECONOMIC

Numele beneficiarului efectiv	Denumirea agentului economic	Sediul, adresa juridică	Tipul de activitate	Valoarea de cumpărare	Cota de participare	Titularul bunului	Tipul titularului	Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv

Numele beneficiarului efectiv: numele subiectului declarației, al membrului de familie sau al concubinului/concubinei acestuia.

Titularul bunului: numele persoanei fizice sau juridice care posedă numerarul.

Tipul titularului: (1) persoană fizică rezidentă; (2) persoană fizică nerezidentă; (3) persoană juridică rezidentă; (4) persoană juridică nerezidentă. Acest câmp se completează doar în cazul în care titularul este altul decât beneficiarul efectiv.

Informații de identificare a titularului altul decât beneficiarul efectiv: în cazul persoanei fizice rezidente în Republica Moldova se indică numărul de identificare personal. În cazul persoanei fizice nerezidente se indică țara de reședință și numărul de identificare național (dacă numărul de identificare nu este aplicabil, se indică numărul de identificare fiscal). În cazul persoanei juridice rezidente se indică codul de identificare. În cazul persoanei juridice nerezidente se indică țara sau jurisdicția în care este înregistrată persoana juridică și numărul de înregistrare în registrul comerțului din țara/jurisdicția respectivă.

VII. DATORII

Debite (inclusiv taxe) neachitate, ipoteci, garanții emise în beneficiul unor terți, împrumuturi și credite

Creditor	Anul contractării	Scadent la	Rata dobânzii	Suma inițială	Valuta	Debitor

VIII. INTERESE PERSONALE

A. Calitatea de asociat, de acționar sau de membru al unui agent economic, de membru al organelor de conducere, de administrare, de revizie sau de control în cadrul unor organizații necomerciale sau societăți comerciale ori calitatea de membru al unor organizații necomerciale sau internaționale.

Denumirea și adresa organizației/societății	Calitatea deținută	Documentul care certifică calitatea respectivă

B. Contracte încheiate sau aflate în derulare de către subiectul declarației, soțul/soția sau concubinul/concubina acestuia, inclusiv persoanele juridice în care aceștia sunt beneficiari efectivi, care sunt finanțate de la bugetul de stat, din bugetul local și/sau din fonduri externe ori încheiate cu societăți comerciale cu capital de stat

Nr. crt.	Beneficiarul contractului	Instituția/ organizația	Tipul contractului	Data încheierii contractului	Durata contractului	Valoarea totală a contractului
Subiectul declarației						
1						
2						
Soțul/soția sau concubinul/concubina subiectului declarației						
1						
2						
Persoanele juridice în care declarantul sau soțul/soția ori concubinul/concubina acestuia sunt beneficiari efectivi						
1						
2						

Prezenta declarație este un act public și răspund, potrivit legii, pentru caracterul inexact sau incomplet al datelor prezentate.

Data completării _____ **Semnătura** _____

ANEXA 12:
Recipisă electronică de confirmare
a acceptării declarației de avere
și interese personale

MODEL

RECIPIȘĂ ELECTRONICĂ DE CONFIRMARE A ACCEPTĂRII
DECLARAȚIEI DE AVERE ȘI INTERESE PERSONALE

Prin prezenta, Autoritatea Națională de Integritate confirmă că
domnul/doamna _____ a depus declarația
de avere și interese personale.

Nr. de înregistrare: _____.

Data depunerii: _____.

Perioada depunerii: _____.

Prezentul ghid oferă suport lucrătorilor medicali și conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice în edificarea și menținerea unui climat de integritate instituțională.

În ghid este examinată o gamă largă de obligații. În cazul soluționării cazurilor concrete urmează a fi consultate prevederile legale.

Ghidul integrității medicale se bazează pe cadrul legislativ anti-corupție și de integritate al Republicii Moldova precum și pe prevederile legale aplicabile sănătății publice.

www.coe.int/clep

RON

Consiliul Europei este cea mai mare organizație în materie de drepturi ale omului de pe continent. Aceasta include 47 de state membre, dintre care 28 sunt state membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au aderat la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput pentru a proteja drepturile omului, democrația și statul de drept. Curtea Europeană a Drepturilor Omului veghează la respectarea prevederilor Convenției de către statele semnatare.

www.coe.int

Uniunea Europeană este un parteneriat economic și politic unic în lume, care reunește 28 de țări europene. Obiectivele sale sunt pace, prosperitate și libertate pentru cei 500 de milioane de cetățeni ai săi – într-o lume echitabilă și sigură. În acest scop, țările UE înființează organisme care să conducă UE și să adopte legislația sa. Cele mai importante sunt Parlamentul European (reprezentind cetățenii Europei), Consiliul Uniunii Europene (reprezentind guvernele naționale) și Comisia Europeană (reprezentind interesul comun al UE).

<http://europa.eu>

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE